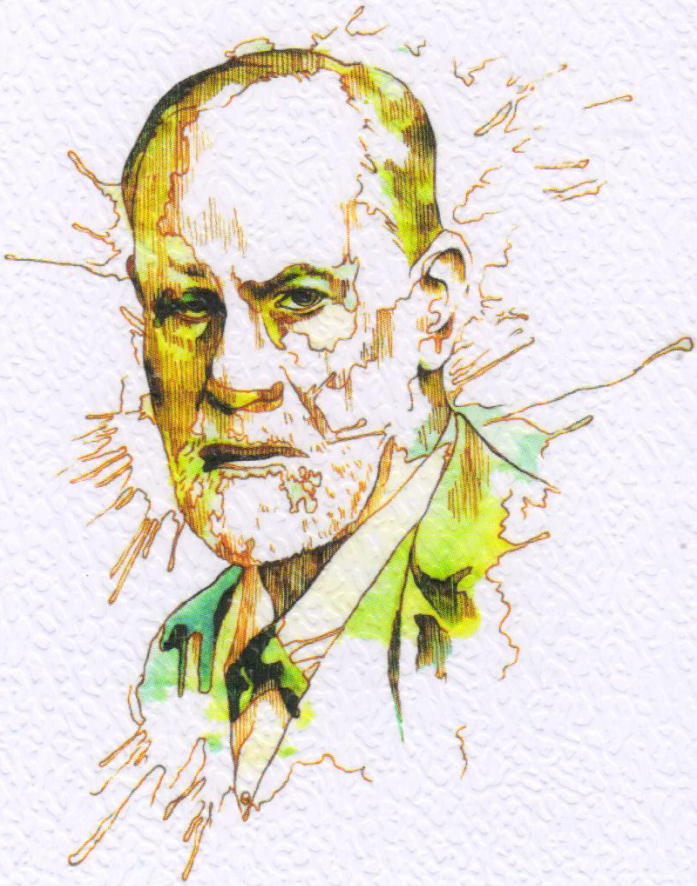
OTOBİYOGRAFİ

SIGMUND FREUD

ÇEVİREN: AYŞEGÜL DEMİR

pinhan

Psikoloji

Sigmund Freud

Otobiyografi

Sigmund Freud (1856-1939): Psikanalizin kurucusu. Zamanında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bir parçası olan Freiberg'de doğmuştur. 1881'de tıp eğitimine başlamış ve sonrasında meslektaşı Josef Breuer ile, klinikteki ilgi alanı olan histeri üzerine çalışmalarını sürdürmüştür. Daha sonra, psikanalizi hem kuramsal hem de pratik zemine oturtacak özgün araştırmalarına yönelmiştir ve yaşamını neredeyse bu keşiflere adamıştır. Klinik çalışmalarının yanında yirmi cildi aşan Toplu Eserleriyle Freud, 20. yüzyılın en etkin figürlerinden biridir.

Ayşegül Demir: 1984 yılında İstanbul'da doğdu. Ortaokul ve liseyi Saint-Benoit Fransız Lisesi'nde okudu. 2008 yılında ODTÜ Psikoloji Bölümünü bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi'nde Felsefe Grubu Öğretmenliği ve Maltepe Üniversitesi'nde Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programlarını tamamladı. Beş yıldır bir ortaokulda rehber öğretmen olarak çalışmaktadır. Diğer çevirileri: Julia Kristeva, *Melanie Klein* (Pinhan Yayıncılık, 2015); Melanie Klein, *Çocuk Psikanalizi* (Pinhan Yayıncılık, 2015).

PİNHAN YAYINCILIK
Litros Yolu, Fatih San. Sitesi No: 12/214-215
Topkapı/Zeytinburnu İstanbul
Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 565 16 74
www.pinhanyayincilik.com
info@pinhanyayincilik.com
Sertifika No: 20913

Çeviri için esas alınan metin: The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Translated from the German under the General Editorship of James Strachey, in collaboration with Anna Freud, assisted by Alix Strachey and Alan Tyson, Volume XX (1925-1926).

© Pinhan Yayıncılık, 2016
Türkçe çeviri © Ayşegül Demir, 2016
Birinci Basım: Kasım 2016

Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Sever
Çeviri Editörü: Adem Beyaz
Kapak Görseli: Eugene Ivanov
Kapak Tasarımı: Mahmut Sever
Dizgi: Özlem Sümbül

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03
Sertifika No: 11931

Kataloglama Bilgisi:
1. Psikanaliz 2. Freud 3. Otobiyografi
Pinhan Yayıncılık: 118 Psikoloji Dizisi: 30

ISBN: 978-605-9460-00-2

Bu kitabın tüm yayın haklan saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metnin, gerek görsel malzemenin yayınevinden izin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması ve dağıtılması 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hükümlerine aykırıdır ve hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının çiğnenmesi anlamına geldiği için suç oluşturur.

OTOBİYOGRAFİ

Sigmund Freud

Genel Editör:
James Strachey

Çeviri: Ayşegül Demir

İçindekiler

İngilizceye Çevirenin Notu 7

I. BÖLÜM 9
II. BÖLÜM 23
III. BÖLÜM 35
IV. BÖLÜM 47
V. BÖLÜM 57
VI. BÖLÜM 73
EK YAZI (1935) 83

İngilizceye Çevirenin Notu

Bu çalışma ilk olarak 1925'te, önde gelen tıp adamlarının otobiyografilerinde ortaya koyduklarından yola çıkarak tıbbın mevcut durumunu yansıtmak amacıyla, mesleğin farklı üyeleri tarafından tasarlanmış kısa çalışmaların toplandığı *Die Medizin der Gegenwart in Selbstdarstellungen* (Leipzig: Felix Meiner) adlı dizinin IV. cildinde yer aldı. Burada yazarların kişisel geçmişlerindense mesleki geçmişlerindeki çıkarımları üzerine vurgu yapılmıştır; ve bu sınırlama aynı şekilde, ileriki sayfalarda yeniden yayınlanmış olan *Otobiyografi* için de geçerlidir. Aslında bunu bir "oto-ergografi*" (tabii böyle bir kelime olsaydı) olarak tanımlamak daha doğru olurdu.

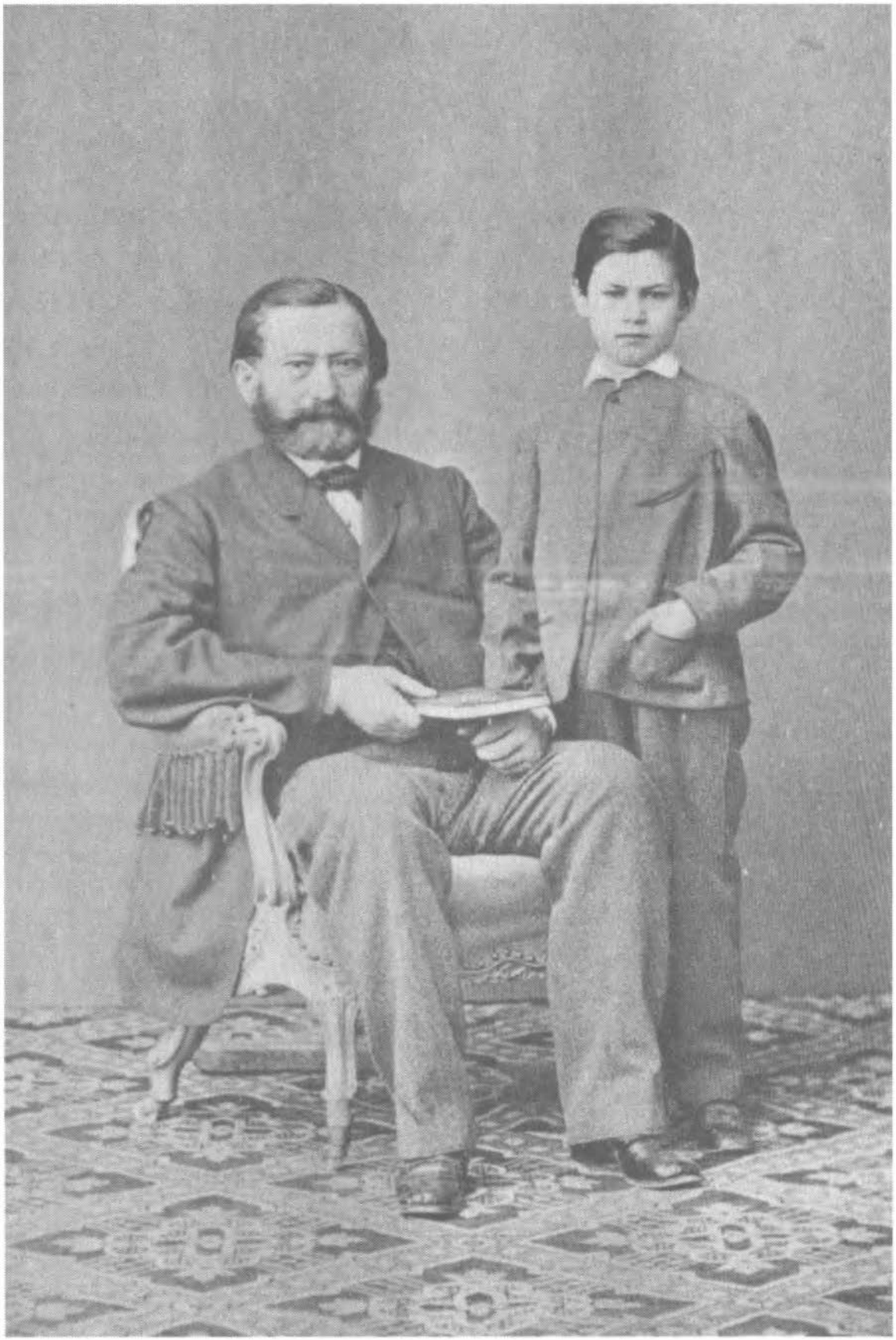
Bu çalışma, Profesör Freud'un başkası tarafından çevrilmiş diğer yazıları (*The Problem of Lay Analysis*, New York: Brentano) ile birlikte Amerika'da ilk olarak 1927'de yayınlandı. Baskısı tükenmiş olan bu kitabın hem dış kapağı hem de başlık sayfasında sadece *The Problem of Lay Analysis* yazıyordu; belki de bu yüzden *Otobiyografi* hak ettiğinden daha az ilgi çekti.

Bu yeni baskı için yazar metinde birkaç değişiklik ve eklemeler yapmıştır ve kitabın yazılmasından bu yana geçmiş olan on yılı göz önüne alarak bazı dipnotlar ve bir de ek yazı eklemiştir. Aynı zamanda çeviri de tekrar gözden geçirilmiştir. Çevirmenin açıklayıcı dipnotları köşeli parantezler ile belirtilerek diğerlerinden ayrılmıştır.

J.S.

---

* Yunanca *ergon* (iş) ve *graphos* (yazım) kelimelerinin birleşimi -çn.

8 yaşındaki Sigmund, babası Jakob Freud ile birlikte.
(*Pictorial History of Psychology and Psychiatry* A. Roback ve Th. Kierman, New York, Philosophical Library, 1969.)

I. BÖLÜM

"Otobiyografi Çalışmaları" adlı bu dizideki yazarların birçoğu, bu işle birlikte üzerlerine aldıkları çeşitli zorluklarla ilgili kaygılarını ifade ederek işe başlamışlardır. Bence benim durumumda bu zorluklar daha da fazla, çünkü zaten birçok kez bununla benzer çizgide olan, konunun doğası itibarıyla normalden ya da gerekli olduğundan daha fazla kişisel düşüncelere yer verdiğim makaleleri yayınlamış durumdayım.

Psikanalizin konusu ve gelişimi ile ilgili ilk açıklamamı, 1909'da Worcester, Massachusetts'teki Clark Üniversitesi'nde, kuruluşunun yirminci yıl kutlamasına katılmam için davet edildiğimde verdiğim beş konferansta sundum.[1] Ancak son zamanlarda, 20. yüzyılın ilk yıllarına merak saran bir Amerikan toplu yayınına benzer bir katkıda bulunmanın cazibesine kapıldım; çünkü editörleri psikanalize özel bir bölüm tahsis ederek psikanalizin öneminin farkında olduklarını göstermişlerdi.[2] Bu iki tarih arasında, aslında şu anda söyleyebileceğim her şeyin özünü içeren "Psikanaliz Hareketinin Tarihi[3]" adlı bir makale ortaya çıktı. Kendimle çelişmemem gerektiğinden ve kendimi tam

---

[1] Konferanslar ilk olarak *American Journal of Psychology* [*Amerikan Psikoloji Dergisi*] (1910) içinde (İngilizce olarak) yayınlandı; Almancası ise *Über Psychoanalyse* (Viyana, 1910) başlığı altında yayınlandı.

[2] *These Eventful Years* [*Bu Olay Dolu Yıllar*] (New York, 1924). Dr. A. A. tarafından İngilizceye çevrilmiş olan denemem ikinci cildin 73. bölümünü oluşturur. [Almanca aslı Freud'un *Gesammelte Schriften* (Viyana, 1927) isimli Toplu Eserlerinin 11. cildinde yer alır.]

[3] *Jahrbuch der Psychoanalyse* (VI. cilt, 1914) bünyesinde yayınlandı. [İngilizce çevirisi Freud'un *Collected Papers* (I. cilt) eserinde yer alır.]

olarak tekrar etmek istemediğimden, öznel ve nesnel tutumların, biyografik ve tarihi konuların farklı oranlarda bir araya geldiği bir anlatı oluşturmaya gayret etmeliyim.

6 Mayıs 1856'da, şu anda Çekoslovakya olan Moravia'da, Freiberg adında küçük bir kasabada doğdum. Anne ve babam Yahudi idi ve kendim de bir Yahudi olarak yaşamıma devam ettim. Babamın ailesinin uzun bir süre Ren'de (Köln) yaşadıklarını, 14. ya da 15. yüzyıl boyunca Yahudilerin uğradığı zulümden dolayı doğu yönüne doğru kaçtıklarını ve 19. yüzyılda Litvanya'dan, Galicia üzerinden Alman Avusturya'ya geri döndüklerini düşünmek için sebeplerim var. Dört yaşında bir çocukken Viyana'ya geldim ve tüm eğitimime burada devam ettim. *Gymnasium*'da yedi yıl boyunca sınıfımın en başarılısıydım; burada bana özel ayrıcalıkların keyfini çıkardım, neredeyse hiçbir sınavı geçmem gerekmezdi. Sınırlı olanaklarla yaşasak da, babam meslek seçimimde yatkınlıklarımı göz önünde bulundurmam konusunda ısrar etti. Ne o sırada, aslında ne de sonraki hayatımda hekimlik kariyeri için özel bir duygu hissetmedim. Yine de tabii konular yerine daha çok insanla ilgili konulara yönelik bir çeşit merakım vardı, ama bu merakı doyurmanın en iyi yollarından biri olan gözlemin önemini henüz idrak etmemiştim. İncil'deki anlatılara ilk aşinalığımın (neredeyse okuma becerisini edinmemden önce), çok daha sonra fark ettiğim kadarıyla, ilgimin yönelmesi üzerinde kalıcı bir etkisi oldu. Daha sonraları tanınmış bir politikacı olacak olan üst sınıftan bir okul arkadaşımın güçlü etkisi altında, onun gibi hukuk okumak ve sosyal faaliyetler içinde bulunmak istedim. Aynı zamanda, dünyayı kavrayışımızda olağanüstü bir ilerleme umudu vadettiği için, o zamanlar tartışmalı bir konu olan Darwin'in teorileri beni güçlü şekilde etkiledi ve tam ben okuldan ayrılmadan önce Profesör Carl Brühl'ün[1]

---

[1] [Bu isim 1935'te eklendi, ancak 1948'de çıkarıldı. – Johann Heinrich Pestalozzi'ye göre cümlede adı geçen (1780'de yazılmış) denemenin

verdiği popüler bir derste Goethe'nin Doğa üzerine harika denemesini yüksek sesle okunurken dinlemek, bir tıp öğrencisi olmaya karar vermemi sağladı.

1873'te, üniversiteye ilk girdiğimde ciddi bazı düş kırıklıkları yaşadım. Her şeyden öte, bir Yahudi olduğum için kendimi değersiz ya da yabancı hissetmemin beklendiğini fark ettim. Özellikle değersiz hissetmeyi kesinlikle reddettim. Neden soyumdan ya da, insanların söylemeye başlamış olduğu gibi, ırkımdan utanmam gerektiğini hiçbir zaman anlayamadım. Çok tasalanmadan toplum içinde kabul görmezliğime katlandım; çünkü bu dışlamaya rağmen aktif bir meslektaşın insanlıkla ilgili bir çalışma alanında kendine kuytu köşe bir yer bulmada başarısız olamayacağını düşündüm. Bununla birlikte üniversitedeki bu ilk izlenimlerimin sonraları önem kazanan bir sonucu oldu: erken bir yaşta Muhalefete ve "başat çoğunluğun" yasaklamalarına maruz kalma yazgısına aşina olmuş oldum. Böylelikle bağımsız yargı gücünün temelleri bir nebze atıldı.

Buna ek olarak, üniversitenin ilk yıllarında gençlik hevesi ile atıldığım bilim dallarının birçoğunda, yeteneklerimin sınırlamaları ve acayiplikleri sebebiyle tüm başarıdan mahrum kaldığımı keşfettim. Böylece Mefistofeles'in uyarısının doğruluğunu öğrendim:

*Vergebens, dass ihr ringsum wissenschaftlich schweift, Ein jeder lernt nur, was er lernen kann.**

---

gerçek yaratıcısı İsviçreli bir yazar olan G.C. Tobler'dir. Goethe bununla yarım yüzyıl sonra karşılaşmıştır ve bir çarpık anımsama sonucu onu kendi eserleri arasına eklemiştir. – "Fragment über die Natur" isimli deneme Freud'un rüyalarından birine dahil olur (*Düşlerin Yorumu*). – Bir Viyana gazetesi için Freud'un ders hakkında bir değerlendirme yazısı yazdığı söylenir, ancak bu hiçbir zaman ortaya çıkmamıştır.]

* "Bir bilimden diğerine savrulman boşuna: her insan ne öğrenebilirse ancak onu öğrenir." –*Faust*, I. Kısım -çn.

En sonunda, Ernst Brücke'nin[1] fizyoloji laboratuvarında huzura ve doyuma ulaştım, aynı zamanda saygı duyabileceğim ve model olarak alabileceğim kişileri de buldum: saygıdeğer Brücke'nin kendisi ve asistanları Sigmund Exner[2] ve Ernst von Fleischl-Marxow[3]. Parlak zekalı bir adam olan Ernst von Fleischl-Marxow ile yakın arkadaşlığımız kendimi ayrıcalıklı hissetmeme neden oldu.[4] Brücke benden sinir sistemi dokubilimi ile ilgili bir problemi çözmemi istedi; problemi onu tatmin edecek şekilde çözdüm ve kendi kendime çalışmayı ilerlettim. Bu enstitüde, kısa aralıklarla, 1876'dan 1882'ye kadar çalıştım ve muhtemelen boşalacak sonraki asistanlık görevini almayı planladığım düşünüldü. Psikiyatri dışındaki tıp dalları ilgimi çekmedi. Tıpla ilgili çalışmaları takip etmeye karşı kesinlikle ilgisizdim ve bir şekilde gecikmiş olan Tıp Doktoru derecemi ancak 1881'de aldım.

Mümkün olabilecek en yüksek saygıyı duyduğum öğretmenimin, olumsuz finansal durumumu göz önünde bulundurarak, bana teorik kariyerimi terk etmemi şiddetle önerdiği ve böylelikle babamın büyük ihtiyatsızlığını düzelttiği 1882 yılı benim için dönüm noktası oldu. Önerisini dinledim, fizyoloji laboratuvarını bıraktım ve "Aday" olarak Genel Hastaneye[5] girdim. Kısa bir süre sonra kıdemsiz asistan hekim olarak terfi ettim. Hastanenin birçok farklı bölümünde görev aldım ve bir de çalışması ve kişiliğine henüz bir öğrenciyken fazlasıyla hayran olduğum Meynert'in[6] altında altı aydan fazla süre çalıştım.

---

[1] [Ernst Wilhelm von Brücke (1819-92). Fizyoloji Profesörü.]

[2] [Sigmund Exner (1846-1926). Fizyoloji Profesörü olarak Brücke'yi takip etmiştir.]

[3] [Ernst Fleischl von Marxow (1840-91). Hem fizikçi hem de fizyolog olarak tanınmıştır.]

[4] [Bu cümle ve önceki cümlenin son ibaresi 1935'te eklenmiş ancak 1948'de çıkarılmıştır.]

[5] [Viyana'nın baş hastanesi.]

[6] [Theodor Meynert (1833-92). Psikiyatri Profesörü.]

Bununla birlikte üzerinde çalışmaya başladığım ilk iş koluna bir şekilde sadık kaldım. O zamanlar Brücke'nin araştırma yapmam için önerdiği konu balıkların en basit türlerinden birinin (*Ammocoetes Petromyzon*) omuriliği iken; şimdi insanın merkezi sinir sistemine geçtim. Tam da o zamanlarda, Flechsig'in miyelin kılıfın eş zamanlı oluşmaması ile ilgili keşifleri merkezi sinir sistemi gelişiminin karmaşık izlerine ışık tutuyordu. *Medulla oblongata*'yı, çalışmamın tek ve biricik öznesi seçerek işe başlamam gelişimimin devamlılığının başka bir işaretiydi. Üniversitenin ilk yıllarındaki çalışmalarımın dağınık karakterine tamamen zıt olarak, bundan sonra çalışmamı tek bir konu ya da sorun üzerine odaklamayı istedim. Bu istek devam etti ve o zamandan beri tek yönlülükle suçlanmama yol açtı.

Daha önce fizyoloji enstitüsünde olduğum gibi, bundan sonra Beyin Anatomisi Enstitüsünde faal bir çalışan haline gelmiştim. *Medulla oblongata*'daki çekirdek kökenleri ve gelişimsel izler üzerine bazı kısa makaleler bu hastane yıllarına dayanmaktadır ve Edinger'in[1] bazı bildirileri benim bulgularımdan alınmıştır. Onun altında çalışmıyor olduğum zamanlarda bile laboratuvara girmeme izin veren Meynert, bir gün kesinlikle kendimi beynin anatomisine adamam gerektiğini söyledi ve daha yeni yöntemlerle baş edemeyecek kadar yaşlı hissettiğinde ders verme işini bana devredeceğine söz verdi. Görevin azameti karşısında duyduğum korku ile bunu geri çevirdim; bu üstadın bana karşı hiçbir şekilde sevecen olmadığını önceden tahmin etmiş olmam da olası.

Maddi açıdan beyin anatomisi kesinlikle fizyolojiden daha iyi değildi; parasal konuları düşünerek sinir rahatsızlıklarını çalışmaya başladım. O zamanlar Viyana'da bu tıp dalında az sayıda uzman vardı, çalışmalar için malzeme hastanenin birçok farklı departmanı üzerinden dağıtılı-

---

[1] [Ludwig Edinger (1855-1918). Berlin'in tanınmış Nöroanatomi Profesörlerinden.]

yordu, konuyu öğrenmek için yeterli olanak yoktu ve kişi kendi kendinin öğretmeni olmaya zorlanmıştı. Kısa bir süre önce görevlendirilmiş olan Nothnagel[1] bile, beyin lokalizasyonu üzerine kitabından dolayı tıbbın diğer alt bölümleri arasından nöropatolojiyi tercih etmedi. Uzaklarda büyük isim Charcot[2] parladı; böylece ilkin Viyana'da sinir rahatsızlıkları alanında öğretim üyesi [*Dozent*] olarak atanma ve sonrasında Paris'e gidip çalışmalarımı devam ettirme planını oluşturdum.

Sonraki yıllarda, kıdemsiz hekim olarak çalışmaya devam ederken, sinir sisteminin organik rahatsızlıkları üzerine bir dizi klinik gözlemimi yayınladım. Gittikçe sahayı tanımaya başlamıştım; *medulla oblongata*'daki bir lezyonun yerini o kadar doğru şekilde tespit edebiliyordum ki patolojik anatomi uzmanlarının ekleyecekleri daha fazla bilgi olmuyordu; bir akut polinevrit teşhisinin otopsisinin yapılması için bir vaka gönderen Viyana'daki ilk kişiydim.

Teşhislerimin ünü ve otopsi sonrası teyitleri, bölümümdeki hastalar üzerine bir çeşit pidgin İngilizcesi ile ders verdiğim Amerikalı hekimlerin yoğun ilgisine neden oldu. Nevrozlardan hiç anlamıyordum. Bir seferinde dinleyicilerime sürekli bir baş ağrısından muzdarip bir nevrotiği sınırlanmış bir kronik menenjit vakası diye tanıttım; hepsi oldukça haklı şekilde karşı geldi ve beni yüzüstü bıraktılar ve erken öğretmenlik faaliyetlerim sona ermiş oldu. Viyana'da benden daha büyük otoritelerin nevrasteniyi beyin tümörü olarak teşhis etme alışkanlığında oldukları bir dönemde bunun gerçekleşmesini bir mazeret olarak sunabilirim.

1885 baharında, dokubilimi ve klinik yayınlarımdan dolayı nöropatoloji öğretim görevlisi olarak görevlendirildim. Kısa bir süre sonra Brücke'den gelen içten bir referans

---

[1] [Hermann Nothnagel (1841-1905). Tıp Profesörü.]

[2] [Jean-Martinn Charcot (1825-1893). Parisli Nöropatoloji Profesörü. Öldüğünde Freud onun hakkında uzun bir takdir yazısı yazmıştı.]

sonucu, oldukça değerli olan Gezici Üyelik* ile ödüllendirildim. Aynı yılın sonbaharında Paris yolcusuydum.

Salpêtrière'de öğrenci oldum; ancak kalabalık yabancı ziyaretçi grubundaki kişilerden biri olarak başlarda çok az ilgi gördüm. Bir gün Charcot yanımda derslerinin savaştan beri Almancaya çevrilmediğini ve bundan dolayı çok üzüntü duyduğunu ifade etti ve buna ek olarak konferanslarından oluşan yeni kitabını Almancaya çevirmeyi birinin üstlenmesinden çok memnun olacağını söyledi. Ona yazdım ve bunu benim yapabileceğimi belirttim; hâlâ o mektuptaki *"l'aphasie sensorielle du français'*den• değil, sadece *'l'aphasie motrice'*den♣ muzdaribim." şeklindeki cümleyi hatırlarım. Charcot teklifimi kabul etti, kişisel tanıdıklarından oluşan camiaya girdim ve o zamandan sonra klinikte devam eden her şeye tam olarak dahil oldum.

Bu satırları yazarken, Fransa'dan bir dizi bilimsel yazı ve gazete makalesi elime ulaştı; bunlar, psikanalizin kabulüne şiddetli itirazların varlığını işaret edip sıklıkla Fransız ekolü ile ilişkilerimle ilgili en yanlış iddialarda bulunuyordu. Mesela, Paris ziyaretlerimde Pierre Janet'nin teorileri hakkında bilgi edindiğimi ve ganimetleri alıp kaçtığımı okudum. Bu yüzden, Salpêtrière'de kaldığım süre boyunca Janet'nin isminden bir kere bile bahsedilmediğini açıkça söylemem gerekir.

Charcot ile birlikteyken beni en çok etkileyen, histeri üzerine son araştırmaları oldu, bunlardan bazıları gözlerimin önünde gerçekleşmişti. Mesela, histeri fenomenlerinin gerçekliğini ve belirli bir nizama uyduklarını (*"introite et*

---

* Şartlar el verdiği ya da gerektirdiği sürece bu unvanı alan kişi araştırma ve çalışmaları için başka yerlere gidebilir ya da yurtdışına çıkabilir -çn.

• *Fransızca sensorial afazi*: Sensorial afazisi olan kişiler yanlış ya da o dilde (bu durumda Fransızca) olmayan kelimeler kullanırlar -çn.

♣ *Motor afazi*: Bundan muzdarip olan kişiler tutuk, dilbilgisinden yoksun, vurgusuz ve çekim ekleri kullanmadan konuşurlar -çn.

hic dii sunt[1]"), erkeklerde sıklıkla görüldüğünü, hipnotik telkin yoluyla histerik felçlerin ve kontraktürlerin oluşabildiğini ve böylesi yapay olarak üretilenlerle, çoğunlukla travmalar nedeniyle gelişmiş olan kendiliğinden atakların en ince ayrıntısına kadar benzer özellikler gösterdiğini kanıtladı. Günün teorilerinden birine başvurarak onamaya çalıştığımız Charcot'nun birçok ispatı, bende ve diğer ziyaretçilerde başlangıçta şaşkınlık ve şüphe duymaya neden oldu. Her zaman arkadaş canlısıydı ve böyle şüpheci tavırlarla uğraşmak konusunda sabırlıydı. Ancak aynı zamanda çok da kendinden emindi; bu tartışmalardan birindeki (teoriden bahsederken) *Ça n'empêche pas d'exister* [Bu var olmasını engellemez] sözü zihnimde kalıcı bir iz bırakmıştı.[2]

Şüphesiz Charcot'nun o zaman bize öğrettiği her şey şu anda geçerli değildir: bazısı şüpheli hale geldi, bazısı da zamanın sınamasına dayanamadı. Ancak yeteri kadarı kaldı ve bilim haznesinde kalıcı bir yer buldu. Paris'ten ayrılmadan önce üstat ile histerik ve organik felçler ile ilgili karşılaştırmalı bir çalışma planı üzerine tartıştık. Histeride vücudun değişik kısımlarındaki duyu yitimleri ve felçlerin sınırlarının, anatomik olgulara göre değil, sınırlar hakkındaki popüler düşünceye göre çekildiği ile ilgili tezimi kabul ettirmeyi umdum. Bu görüş ile aynı fikirdeydi, ama aslında nevrozların psikolojisini daha derinlemesine

---

[1] [4 Aralık 1896'da Wilhelm Fliess'e yazdığı bir mektupta Freud yazmayı planladığı (ama hiçbir zaman yazmadığı) bir kitabın histeri psikolojisi üzerine bir bölümünde, "gururlu bir ifade" olan bu sözü alıntıladı. Bu cümle daha genel olarak şu şekilde belirtilir: "*Introite, nam et hic dii sunt*" ("Girin, burada da tanrılar var."). Bu söz, Lessing tarafından *Nathan der Weise* adlı oyununda kullanılmıştır. Aristoteles, *De partibus animalium* [*Canlıların Kısımları Üzerine*] adlı eserinde ifadenin Yunanca halini Herakleitos'a atfeder.]

[2] [Charcot'nun çevirilerinden birinde (*Leçons du Mardi (1887-8)* [*Poliklinische Vorträge*, 1, Viyana] çevirisi, s. 210) Freud'un eklediği bir dipnot, bu yorumun kendisine yönelik yapıldığını göstermektedir.]

kavramakla ilgili özel bir ilgisi olmadığını anlamak kolaydı.[1] Her şeyden önemlisi, çalışmasının başladığı yer patolojik anatomiydi.

Viyana'ya dönmeden önce çocukluğun genel bozuklukları hakkında kısa bir bilgi edinmek adına Berlin'de birkaç hafta vakit geçirdim. Viyana'da çocuk rahatsızlıklarının tedavisini üstlenen bir kamu kuruluşunun başındaki Kassowitz[2], çocuklarda sinir bozuklukları ile ilgili bir departmanda beni yetkili kişi yapacağından söz etmişti. Berlin'de Baginsky[3] beni sıcak bir şekilde karşıladı ve destek verdi. Sonraki birkaç yıl boyunca, Kassowitz Enstitüsünden, çocuklardaki tek ve çift taraflı beyin felçleri üzerine hatırı sayılır büyüklükte birçok monograf yayınladım. Ve bu yüzden, daha ileri bir tarihte (1897) Nothnagel *Handbuch der allgemeinen und speziellen Therapie* [*Genel ve Özel Terapiler El Kitabı*] adlı büyük eserinde aynı konu ile ilgilenmem için beni sorumlu yaptı.

1886 sonbaharında bir hekim olarak Viyana'ya yerleştim ve dört yıldan fazla bir süre beni uzak bir şehirde beklemiş olan kızla evlendim. Burada biraz geriye dönüp, o erken yaşımda çoktan ünlü olmamamın nasıl nişanlımın suçu olduğunu açıklayabilirim. İkincil ama yoğun bir ilgi beni, 1884'te Merck'ten[4], o zamanlar az bilinen alkaloid kokain almaya ve fizyolojik etkilerini araştırmaya yöneltti. Bu çalışmanın ortalarında iki yıldır ayrı olduğum nişanlımı ziyaret etme fırsatı doğdu. Apar topar kokain ile ilgili çalışmamı sonlandırdım ve konu ile ilgili kitabımda başka kullanımlarının yakında bulunacağı konusunda kestirimde bulunma ile yetindim. Bununla birlikte göz doktoru arka-

---

[1] [Yedi yıl sonra Freud konu üzerine, Fransızca bir makale yayınladı ("Quelques Considérations Pour une Etude Comparative des Paralysies Motrices Organiques et Hystériques").]

[2] [Max Kassowitz (1842-1913). Viyanalı pediatrist.]

[3] [Adolf Baginsky (1843-1918). Freud'un nöroloji üzerine yazdığı özetlerle katkı sağladığı bir pediatri dergisinin editörü idi.]

[4] [Darmstadt'taki bir kimya firması.]

daşım Königstein'a[1] göz hastalıklarında kokainin anestetik özelliklerinin nereye kadar uygulanabilir olduğu sorusunu araştırmasını önerdim. Tatilden geri döndüğümde onun değil de, kokain hakkında konuşmuş olduğum başka bir arkadaşım Carl Koller'in (şimdi New York'ta) hayvanların gözleri üzerine deneyler yapmış olduğunu ve Heidelberg'deki Göz Hastalıkları Kongresinde bu deneyleri sunduğunu öğrendim. Bu nedenle haklı olarak Koller, küçük ameliyatlarda çok önemli hale gelen, kokain ile lokal anestezinin kaşifi olarak görülür; ancak yine de çalışmamı kesintiye uğrattığı[2] için nişanlımın canını sıkmadım.

Şimdi 1886 yılına, sinir bozukluklarında bir uzman olarak Viyana'ya yerleştiğim zamana, geri döneceğim. Charcot ile birlikteyken gördüklerim ve öğrendiklerimden dolayı "Gesellschaft der Aerzte" [Tıp Cemiyeti] nezdinde bir rapor hazırlama görevi bana devredildi. Ancak kötü bir tepki ile karşılaştım. Yetkililer, örneğin başkan (Bamberger, tıp hekimi), söylediklerimin akıl almaz olduğunu açıkladı. Meynert, Viyana'da, tanımladığıma benzer vakalar bulmamı ve Cemiyete bunları sunmamı ısrarla önerdi. Dediğini yapmayı denedim; ancak departmanlarında benzer vakalar bulduğum kıdemli hekimler onları gözlemlememi reddettiler ya da üzerlerinde çalışmama izin vermediler. İçlerinden biri, eski bir cerrah, şu açıklama ile tepki gösterdi: "Ancak sayın beyefendi nasıl bu kadar saçmalayabiliyorsunuz?" *Hysteron* (*böyle yazılmış*) uterus demektir. Peki nasıl bir adam histerik olabilir? İstediğim şeyin teşhisimin onaylanması değil, vakayı kullanmak olduğunu söyleyerek boşuna karşı çıktım. Nihayet hastane dışında bir adamda yarı duyu yitimi olan, klasik histeri vakasına rast-

---

[1] [Leopold Königstein (1850-1924). Göz Hekimliği Profesörü, Freud'un hayat boyu arkadaşıydı.]

[2] [1924'te şu şekilde ifade edilmişti: "*mein damaliges Versäumnis*" (o zamanki ihmalim). 1935'te "*die damalige Störung*" (o zamanki kesintiye uğrama) şeklinde değişti. 1948'deki basımda ise bu değişiklik yapılmadı.]

ladım ve bunu "Gesellschaft der Aerzte" huzuruna çıkardım. O zaman alkışlanmıştım, ama daha fazla ilgi görmedim. Yüksek otoritelerin buluşlarımı reddettikleri izlenimi aynen sürdü; ve erkeklerdeki histeri ve telkin yoluyla histerik felç yaratma fikirlerim sonucu kendimi Muhalefete sürüklenirken buldum. Beyin anatomisi laboratuvarından kovulduktan hemen sonra, tüm bir sezon boyunca ders verebileceğim hiçbir yer de olmadığından, akademik hayattan vazgeçtim ve âlim cemiyetlerine katılmayı bıraktım. "Gesellschaft der Aerzte"yi ziyaret edişim son seferiydi.

Sinir hastalarının tedavisinden geçimini sağlamak isteyen herkes onlara doğrudan yardım edecek bir şeyler yapabilmeliler. Benim terapötik cephaneliğimde sadece iki silah vardı: elektroterapi ve hipnoz. Çünkü tek bir konsültasyondan sonra su ile tedavi yapan bir kuruluşa yönlendirme yetersiz bir gelir kapısıydı. Elektroterapi ile ilgili bilgiyi W. Erb'in ders kitabından edinmiştim. Bu kitap sinir bozukluklarının her semptomunun tedavisi ile ilgili ayrıntılı yönergeler sağlamaktaydı. Maalesef kısa bir süre sonra, bu yönergeleri izlemenin hiçbir yararı olmadığını ve doğru gözlemin ta kendisi zannettiğim şeyin yalnızca kurgulanmış bir fantezi olduğunu anlamaya başladım. Alman nöropatolojisindeki en büyük isimlerin çalışmalarının ucuz kitapçılarda satılan bazı "Mısır" rüya kitaplarından daha gerçekçi olamadığını fark edişim acı vericiydi, ancak henüz uzaklaşamadığım otoriteye karşı masum güvenimin bir başka ufak parçasından da kurtulmama yardım etti. Böylece, Möbius'un elektrik tedavisinin sinir hastalıklarındaki başarılarının (bir başarı olduğu sürece) hekim tarafından verilen telkinin etkisi olduğunu açıklayarak, sorunu çözmesinden bile önce elektrikli aygıtımı bir kenara bıraktım.

Hipnoz için durum o kadar da kötü değildi. Hâlâ bir öğrenciyken "manyetizma" ile ilgilenen Hansen'in verdiği halka açık bir sunuma katılmıştım: Üzerinde deney yapılan kişilerden biri kataleptik katılığın başlangıcında aşırı

derecede solgun hale gelmişti ve bu durum devam ettiği sürece de böyle kalmıştı. Bu beni hipnozun hakikati konusunda tam olarak ikna etti. Bu görüşe bilimsel destek kısa bir süre sonra Heidenhain'den geldi; ancak bu psikiyatri profesörlerini uzun bir süre hipnozun hem düzmece hem de tehlikeli olduğunu açıklamaktan ve hipnotistleri hor görmekten alıkoymadı. Hipnozun Paris'te hastalarda semptomlar üretmek ve sonra bunları yeniden ortadan kaldırmak için bir yöntem olarak özgürce kullanıldığını gördüm. Ve şimdi telkini, hipnozla ya da hipnozsuz, terapötik amaçla geniş çaplı ve oldukça başarılı şekilde kullanan bir ekolün Nancy'de ortaya çıktığına dair haberler aldık. Dolayısıyla bir hekim olarak ilk aktif yıllarımda, sistematik olamayan ve rastgele psikoterapötik yöntemler dışında temel çalışma aracım elbette ki hipnotik telkindi.

Bu tabii ki organik sinir rahatsızlıklarının tedavisinden vazgeçtiğim anlamına geliyordu; ancak bunun çok da bir önemi yoktu. Çünkü, bir yandan, böylesi bozuklukların tedavisi ile ilgili beklentiler hiçbir zaman, ne olursa olsun, ümit verici olmamıştı; diğer bir yandan ise büyük bir şehirde çalışan bir hekimin özel muayenehanesinde böyle hastaların sayısı nevrotik hastalarla kıyaslandığında hiçbir şeydi, üstelik nevrotik hastaların sayısı çözülmemiş sorunları sebebiyle bir hekimden diğerine koşturmalarından dolayı daha da artmış gözüküyor. Bunların dışında, hipnoz ile çalışmak cazipti. Öncelikle bir kişinin çaresizliğinin üstesinden gelmiş olma duygusu vardı; ve bir mucize yaratmanın itibarı da oldukça onur verici ve keyifliydi. Bu, yöntemin güçlüklerini keşfedene kadar sürdü. O sırada şikayet edebilecek sadece iki nokta vardı: ilki her hastayı hipnotize etmeyi başaramıyor olmamdı ve ikincisi de özel hastaları arzu ettiğim gibi derin bir hipnoz durumuna sokamıyordum. Hipnoz tekniğimi mükemmelleştirme fikriyle 1889 yazında Nancy'ye bir yolculuk yaptım ve burada birkaç hafta geçirdim. İşçi sınıfından fakir kadın ve çocuklarla çalışan, yaşlı Liébault'nun etkileyici gösterimine tanık

oldum, Bernheim'ın hastane hastaları üzerine şaşırtıcı deneylerini izledim ve insanın bilincinden saklanmış, güçlü ruhsal süreçlerin olabileceği ile ilgili güçlü izlenimler edindim. Bunun eğitici olacağını düşünerek hastalarımdan birini benimle Nancy'ye gelmesi için ikna ettim. Çok üstün yetenekli bir histerik, soylu bir kadındı; kimse onunla ne yapacağını bilemeyince bana devredilmişti. Hipnotik etki ile onun için baş edilebilir bir yaşamı olası kıldım, onu her koşulda durumunun sefaletinin dışına çıkarabiliyordum. Ancak durumu her zaman kısa bir süre sonra nüksediyordu ve cehaletim sonucu bunu hipnozunun hiçbir zaman amnezili uyurgezerlik evresine ulaşmamasına bağladım. Bernheim birçok kez bunu gerçekleştirmeyi denedi, ancak o da başarısız oldu. Bana açıkça telkin aracılığıyla ulaştığı büyük terapötik başarılarının sadece hastane uygulamalarında gerçekleştiğini ve özel hastalarla işe yaramadığını söyledi. Onunla birçok ufuk açıcı sohbetimiz oldu ve telkin ve telkinin terapötik etkileri üzerine iki çalışmasını Almancaya çevirmeyi üstlendim.[1]

1886'dan 1891'e kadarki dönem boyunca az sayıda bilimsel çalışma ortaya koydum ve neredeyse hiçbir şey yayınlamadım. Yeni uğraşıma kendimi adamakla ve aynı zamanda kendimin ve ailemin maddi geçimini sağlama almakla meşguldüm. 1891'de arkadaşım ve asistanım Dr. Oskar Rie işbirliği ile yazılmış, çocukların beyin felçleri üzerine çalışmalarımın ilki ortaya çıktı. Aynı yıl bir tıp ansiklopedisine[2] katkı sağlamam için aldığım teklif, beni o zamanlar Wernicke ve Lichtheim'ın lokalizasyon görüşlerinin hakim olduğu afazi teorisini incelemeye yöneltti. Bu incelemenin meyvesi küçük, önemli ve kuramsal bir kitap

---

[1] [Bernheim'ın Freud tarafından yapılan çevirilerinin ilki Nancy'ye ziyaretinden *önce* yayınlanmış olduğundan (Freud, 1888-9) burada bir hata olmalı. İkincisi ise 1892'de yayınlanmıştır.]

[2] [Freud'un imzasız olan ve tam olarak kim tarafından yazıldığı belirlenemeyen yazılar ile katkı sağladığı Villaret'in *Handwörterbuch* adlı çalışması.]

olan *Zur Auffassung der Aphasie* [*Afazi Anlayışı Üzerine*] oldu. Ancak şimdi bilimsel araştırmanın nasıl bir kez daha hayatımın asıl ilgi alanı haline geldiğini ortaya koymalıyım.

II. BÖLÜM

Daha önce söylediklerimi, en başından beri hipnozu hipnotik telkin dışında, farklı bir biçimde kullandığımı açıklayarak tamamlamalıyım. Hipnozu, hastanın uyanık haldeyken çoğu zaman oldukça kusurlu şekilde tanımladığı ya da hiç tanımlayamadığı semptomunun kökeni hakkında, hastayı sorgulamak için kullandım. Bu metot hem yavan telkin komutlarından ya da yasaklamalarından daha etkili gözüküyordu, hem de her şeyden öte hekimin merakını doyuruyordu; nihayetinde hekimin tekdüze telkin yöntemi ile ortadan kaldırmaya çabaladığı fenomenin kökeninde yatan şeyi öğrenme hakkı vardı.

Bu farklı yönteme ulaşmam şu şekilde olmuştu: Hâlâ Brücke'nin laboratuvarında çalışıyorken, hem Viyana'daki en saygıdeğer aile hekimlerinden biri olan, hem de nefes almanın fizyolojisi ve denge organı üzerine kalıcı değeri olan birçok çalışma ürettiğinden bilimsel bir geçmişi de olan Dr. Josef Breuer[1] ile tanıştım. Çarpıcı bir zekası olan bir adamdı ve benden on dört yaş daha büyüktü. Kısa bir süre sonra ilişkilerimiz daha yakın hale geldi; arkadaşım ve zor durumlarımda da destekçim oldu. Birbirimizle tüm bilimsel ilgilerimizi paylaşmaya alışmıştık. Bu ilişkide kazanan taraf kesinlikle bendim. Bir süre sonra psikanalizin gelişimi arkadaşlığıma mal oldu. Böylesi bir bedel ödemek benim için kolay değildi; ancak bundan kaçamazdım.

---

[1] [1842-1925. Freud, *Otobiyografi*'nin yayınlanmasının hemen ardından, Breuer'in ölümü sebebiyle, başlık olarak yine onun ismini taşıyan ve onu anlatan kapsamlı bir yazı kaleme almıştı.]

Daha Paris'e gitmeden önce, 1880 ve 1882 yılları arasında, Breuer histeri semptomlarının önemini ve nedenini iyice kavramasına imkan sağlamış olan, özgün bir tarzda tedavi etmiş olduğu bir histeri vakası hakkında benimle konuştu. Janet'nin çalışmalarının henüz ortada olmadığı zamanlardı. Bana vaka öyküsünden kısımları tekrar tekrar okudu ve bende nevrozların anlaşılmasına yönelik, önceki gözlemlerin hepsinden daha fazla başarı elde ettiği izlenimi bıraktı. Paris'e ulaştığımda bu keşiflerle ilgili Charcot'yu bilgilendirmeyi kararlaştırmıştım ve öyle de yaptım. Ancak üstat konuyla ilgili hazırladığım ilk taslağa hiç ilgi göstermedi, ben de hiçbir zaman bu konuya geri dönmedim ve hatta aklımdan geçmesine bile izin vermedim.

Viyana'ya geri döndüğümde, bir kere daha Breuer'in gözlemine yöneldim ve bununla ilgili bana daha fazla şey anlatmasını sağladım. Hasta olağanüstü derecede eğitimli ve yetenekli, derin bir bağlılıkla sevdiği babasına bakarken rahatsızlanan genç bir kadındı. Breuer vakayı üstlendiğinde kontraktürler, ketlenmeler ve zihin bulanıklığı durumları ile değişik bir felç resmi sundu. Rastlantısal bir gözlem sonucu, o sırada baskın olan duygusal fantezisini kelimelerle ifade etmeye teşvik edilirse hastanın bu bulanık bilinç durumlarından kurtulabileceğini anladı. Bu keşifle Breuer yeni bir tedavi metoduna ulaşmış oldu. Onu derin hipnoza soktu ve zihnini baskılayan ne ise her seferinde kendisine söyletti. Depresif kompleks ataklarının üstesinden bu şekilde geldikten sonra, aynı yöntemi ketlenmelerini ve fiziksel bozukluklarını ortadan kaldırmak için de kullandı. Uyanık durumdayken genç kadın, semptomlarının nasıl ortaya çıktığını diğer hastalardan daha fazla anlatamıyordu ve semptomları ve yaşamının herhangi bir deneyimi arasında bağlantı kuramıyordu. Hipnozda, kayıp olan bağlantı birdenbire belirdi. Tüm semptomlarının, babasına bakarken yaşadığı duygu yüklü olaylara dayandığı ortaya çıktı. Yani semptomlarının bir anlamı vardı, bu duygusal durumların hatıraları ya da kalıntılarıydılar. Çoğu du-

rumda babasının hasta yatağının yanındayken bastırmak zorunda kaldığı bazı düşünce ve dürtülerinin olduğu ve onların ikamesi olarak, sonrasında semptomun görüldüğü ortaya çıktı. Ancak semptom illa böyle tek bir "travmatik" sahnenin enkazı değildi; benzer bir dizi durumun toplamının sonucuydu. Hasta hipnoz altında bu tarz bir durumu sanrısal bir şekilde hatırladığında, özgürce ifade ettiği duygu sayesinde, ilk başta bastırmış olduğu zihinsel eylemin üstesinden geldi ve semptom ortadan kalktı ve geri de dönmedi. Bu yöntem ile Breuer, uzun ve zahmetli uğraşlar sonrasında hastanın tüm semptomlarını yatıştırarak başarıya ulaştı.

Hasta iyileşmişti ve iyi olarak da kaldı, aslında önemli işler yapabilir hale de geldi. Ancak hipnotik tedavinin son aşaması üzerinde Breuer'in hiçbir zaman kaldırmadığı bir belirsizlik örtüsü kaldı benim nazarımda; bilimi daha da zenginleştirmek varken böylesi kıymetli bir keşfi neden bu kadar uzun süre sır olarak sakladığını da anlamadım. Ancak hemen ardından tek bir vakadan bir genelleme yapmanın mümkün olup olmadığı belirdi. Bence keşfettiklerinin çok temel bir doğası vardı, tek bir vakada gerçekleştiği kanıtlandığında her histeri vakasında başarılı olacağına inanıyordum. Fakat sorunun cevabı sadece deney ile kesinleşebilirdi. Böylece Breuer'in araştırmalarını kendi hastalarımla tekrar etmeye başladım ve en sonunda özellikle Bernheim'ı 1889 yılındaki ziyaretimde hipnotik telkinin kısıtlamalarını öğrendikten sonra başka bir şey üzerine çalışmadım. Bulgularının böylesi bir tedaviye açık olan her histeri vakasında değişmez şekilde doğrulandığını yıllarca gözlemledikten ve Breuer'in gözlem şekline benzer hatırı sayılır miktarda malzeme biriktirdikten sonra, ona ortak bir yayın üzerine çalışmamız gerektiğini söyledim. İlk başta hararetle karşı çıktı. Ancak o dönemde Janet'nin, histeri semptomlarını hastanın yaşantısındaki olaylarda takip etme ve hipnotizma ile yaşantıların yeniden üretilmesi yoluyla semptomları *in statu nascendi* ortadan kaldırma

üzerine yaptığı çalışmalar, Breuer'in çıkarımlarından bazılarını içerdiği için pes etti. 1893'te "Histeri Fenomeninin Ruhsal Mekanizması Üzerine" adlı bir ön makale yayınladık ve 1895'te bunu *Studien über Hysterie* [*Histeri Üzerine Çalışma*] adlı kitap izledi.

Bu zamana kadar anlattıklarımdan dolayı *Histeri Üzerine Çalışma*'nın, içeriğindeki tüm maddi esasların, Breuer'in zihninin ürünü olduğu izlenimi okurda oluşmuşsa, bu her zaman korumak istediğim bir düşüncedir ve amacım burada da bunu tekrarlamaktır. Bu kitapta öne sürülen *teori*den ben günümüzde uygun şekilde artık belirlenmesi imkansız bir ölçüde sorumluydum. Bu teori her halükarda basit ve iddiasızdı ve gözlemlerin doğrudan tasvir edilmesinin ötesine çok da geçemedi. Histerinin doğasını oluşturmayı değil, yalnızca semptomlarının kökeni üzerine ışık tutmayı amaçladı. Böylece duygusal yaşamın anlamı ve bilinçdışı ve bilinçli olan (ya da daha doğrusu bilinçli olabilen) zihinsel eylemler arasında ayrım yapmanın önemi üzerine vurgu yapmış oldu. Hem bir tesirin engellenmesi sonucu bir semptomun ortaya çıktığını varsayarak dinamik bir etmen; hem de bu semptoma, aksi takdirde başka şekillerde kullanılacak olan bir miktar enerjinin eşdeğeri ya da ürünü olarak bakarak ekonomik bir etmen ortaya koydu. (Bu ikinci süreç *konversiyon* olarak tanımlandı.) Breuer yöntemimizden *katarsis yöntemi* olarak bahsetti. Yöntemin terapötik hedefi ise yanlış yola doğru ilerleyen ve sanki orada sıkışmış olan ve semptomun sürmesine sebebiyet veren birikmiş tesirin, boşalımının (duygu ve coşkuların boşalımının) gerçekleşebileceği normal yörüngeye yöneltilmesini sağlamak olarak açıkladı. Uygulamada katarsis yönteminin sonuçları mükemmeldi. Sonradan beliren eksiklikleri her tür hipnotik tedavi biçimlerinin eksiklikleriyle benzerdi. Günümüzde hâlâ Breuer'in anladığı şekildeki katarsisin ötesine geçmeyen ve hâlâ onun lehinde konuşan bir dizi psikoterapist var. Dünya Savaşı sırasında Almanya'da savaş nevrozlarının tedavisinde

Simmel tarafından tedavinin kısaltılmış bir yöntemi kullanıldı ve önemi yeniden ortaya kondu. Katarsis teorisinin cinsellik konusu üzerine söyleyebileceği çok fazla şey yoktu. *Çalışma*'ya eklediğim vaka öykülerinde cinsel etmenler kısmen yer aldı; ancak diğer duygusal uyarımlardan daha fazla dikkat çekmedi. Breuer ilk hastası olarak nam salmış olan kadın hakkında cinsel tarafının olağandışı şekilde gelişmemiş olduğunu yazdı. *Histeri Üzerine Çalışma*'dan yola çıkarak nevrozların etiyolojisinde cinselliğin nasıl bir öneminin olduğunu tahmin etmek zor olurdu.

Bunun ardından gelen şimdiki ilerleme dönemini, katarsisten asıl psikanalize geçişi, zaten farklı vesilelerle ayrıntılı şekilde açıklamıştım; bu yüzden yeni olgularla bunu tekrar gündeme getirmeye gerek görmüyorum. Bu dönemin başında Breuer ortak çalışmamızdan çekildi, böylece mirasını yöneten ben oldum. Sürecin en başında aramızda fikir ayrılıkları vardı, ancak ayrılışımızın zeminini bu oluşturmadı. Ruhsal bir sürecin ne zaman patojen hale geldiği, normal ruhsal bir boşalımın ne zaman imkansız hale geldiği sorusunu cevaplamada, Breuer fizyolojik denilebilecek bir teoriyi tercih etti: normal bir şekilde sonuçlanmayan süreçlerin normaldışı, "hipnoid" nitelikte ruhsal durumlar olduğunu düşündü. Bu, hipnoid durumların kökeni ile ilgili başka soruları ortaya çıkardı. Ben ise normal yaşamda da gözlemlenebilen amaç ve niyetlerin işleyişinden ve güçlerin karşılıklı etkileşiminin varlığından şüpheleniyordum. Böylece "hipnoid histeri" fikrine karşı "savunma nevrozu" fikrini ortaya atmış oldum. Ancak işle ilgili başka etmenler olmasa, bunun gibi farklılıklar onu konudan uzaklaştırmazdı. Bu etmenlerden biri hiç şüphesiz bir hekim ve bir aile doktoru olarak çalışmasının zamanının çoğunu almasıydı ve benim gibi tüm gücünü katarsis çalışmasına verememiş olmasıydı. Bununla birlikte hem Viyana hem de Almanya'da kitabımızın karşılaştığı tepki de onu etkiledi. Özgüveni ve direnme gücü geri kalan zihinsel örgütlenmesi kadar gelişmiş değildi. Örneğin

ben, *Çalışma* Strümpell[1] tarafından sert şekilde reddedildiğinde, eleştirisindeki anlama eksikliğine sadece gülebilmiştim; ancak bu durum Breuer'i incitti ve cesaretini kırdı. Öte yandan kararına asıl etki eden, benim diğer çalışmalarımın kesinlikle uzlaşamadığı bir yöne doğru gitmesiydi.

Çalışma'da oluşturmaya çabaladığımız teori, söylemiş olduğum gibi, oldukça eksikti, ve hususi olarak etiyoloji sorununa, patojenik sürecin filizlendiği zemin ile ilgili soruya pek de dokunmamıştık. Hızla artan deneyimlerim sonucu, nevroz fenomeninin ardında *herhangi bir* duygusal uyarımın değil, pek tabii, ister mevcut cinsel çatışmanın olsun ister önceki cinsel deneyimlerin etkisinin olsun, cinsel bir doğanın uyarımı olduğunu artık öğrenmiştim. Bu sonuçla karşılaşmak için hazırlıklı değildim, beklentilerim yoktu; çünkü nevrotiklerle ilgili araştırmalarıma bunları düşünmeden başlamıştım. 1914'te "Psikanaliz Hareketinin Tarihi" eserimi yazarken, Breuer, Charcot ve Chrobak'ın bana aktardığı, daha önce beni bu keşfe yöneltmiş olabilecek, görüşler tekrar aklıma geldi. Ancak onları dinlediğim sırada bu otoritelerin ne kastettiğini anlamamıştım; aslında kendilerinin bildiğinden ya da savunmaya hazır olduklarından daha fazlasını bana söylemişlerdi. Onlardan işittiklerime karşı pasif ve etkisiz kaldım, ta ki katartik deneylerim sonucunda özgün bir keşif olarak açıkça ortaya çıkana dek. O zaman histeriyi cinsellikten türetirken tıbbın en başına dönüyor olduğumun ve Platon'un düşüncesinin peşini bırakmadığımın farkında da değildim. Ancak Havelock Ellis tarafından yazılmış bir denemeyi okuduktan sonra bunun farkına vardım.[2]

---

[1] [Adolf von Strümpell (1853-1925). Tanınmış Alman nörolog, kitabı oldukça eleştirel şekilde değerlendirmişti (*Deutsch. Z. Nervenheilk.*, 8 [1896], s. 159).]

[2] [Freud Fliess'e 3 Ocak 1899'da yazdığı bir mektupta, Havelock Ellis tarafından yazılan bir makaleden bahsetti. Bu makale önceki Kasım ayında *St Louis Alienist and Neurologist* dergisinde "Hysteria in Relations to the Sexual Emotions" ["Cinsel Duygularla İlgili Olarak His-

Şaşırtıcı keşfimin etkisi altında, şimdi önemli bir adım atmış oldum. Histeri alanının ötesine geçtim ve konsültasyon saatlerimde beni defalarca ziyaret etmiş olan ve nevrastenik denen kişilerin cinsel yaşamını incelemeye başladım. Gerçi bu deney bir doktor olarak popülerliğime mal oldu; ancak beni neredeyse otuz yıl önceden gelen ve hâlâ güçlerini hiç de kaybetmemiş olan kanılara ulaştırdı. Üstesinden gelinmesi gereken birçok kaçamak söz ve gizem vardı, ancak bu gerçekleştiğinde tüm hastaların cinsel işlevlerinin vahim şekilde istismara uğradığı ortaya çıktı. Hem bu istismarların, hem de nevrasteninin aşırı derecede yaygın olduğu düşünüldüğünde, ikisinin sıklıkla bir araya gelmesi çok fazla şey kanıtlamayacaktı. Ancak burada böylesi yalın bir olgudan daha fazlası vardı. Daha derin gözlem bana nevrasteni adı altındaki klinik resimlerde yer alan karmaşık düzensizlikten, temelde birbirinden farklı iki tipin çıkarılabileceğini düşündürdü. Bunlar her türlü birleşerek ortaya çıkabilecekken, katışıksız biçimlerde de gözlenebilirdi. Bir tipinde merkezi fenomen; eşdeğerleri, tam gelişmemiş biçimleri ve kronik vekil semptomları ile kaygı atağıydı; böylelikle ona *kaygı nevrozu* ismini verdim ve *nevrasteni* terimini diğer tip ile sınırladım. Şimdi bu tiplerin her birinin etiyolojik etmeninde farklı bir cinsel yaşam anormalliğinin olduğunu saptamak kolaydı: ilkinde *coitus interruptus,* boşaltılmamış uyarılma ve cinsel perhiz, ve sonrakinde aşırı mastürbasyon ve çok sayıda gece akıntısı. Özellikle klinik tablonun şaşırtıcı şekilde bir tipten diğerine dönüştüğü birkaç yol gösterici vakada, altta yatan cinsel rejimde mütekabil bir değişim olduğunu kanıtlamak mümkündü. Cinsel işlevin kötüye kullanımına bir son vermek ve yerine normal cinsel etkinliğin geçmesine izin vermek mümkünse; ödül, durumun çarpıcı bir şekilde iyileşmesi oluyordu.

---

teri"] adıyla yayınlanmıştı ve makale "Platon ile başlayıp Freud ile bitiyor"du.]

Böylece nevrozları istisnasız cinsel işlevdeki bozulmalar, *"güncel" nevrozlar* denenleri böylesi bozulmaların doğrudan ve zehirli şekilde dışavurumu ve *psiko-nevrozları* da onların ruhsal ifadeleri olarak görmeye başladım. Bu sonuca varmış olmam bir doktor olarak vicdanımı rahatlattı. Biyolojik açıdan çok büyük önemi olan böyle bir işlev ile uğraşırken, bu işlevdeki hasarın makroskopik anatomideki lezyonlar ya da enfeksiyonun ötesinde bir şeyden kaynaklanabileceğini dikkate alamayan tıp bilimindeki boşluğu doldurmuş olduğumu umuyordum. Bununla birlikte cinselliğin sadece ruhsal bir şey olmadığı olgusu ile konunun tıbbi yönü de desteklenmiş oldu. Aynı zamanda bu işlevin somatik bir yanı da vardı ve ona özel kimyasal süreçler tahsis edilebilirdi ve cinsel uyarılmayı -şu anda ne oldukları bilinmeyen- belirli maddelerin varlığına bağlamak da mümkündü. Aynı zamanda kendiliğinden oluşan gerçek nevrozların, bazı toksik maddelerin alımı ya da yokluğu ile oluşan zehirlenme ve yoksunluk fenomenlerine ya da tiroid bezinin üretimine bağlı olduğu bilinen ekzoftalmik guatra herhangi bir hastalıktan daha fazla benzemesinin iyi sebepleri olmalıydı.

O zamandan sonra "güncel" nevrozları incelemeye geri dönme fırsatım olmadı ve çalışmalarımın bu kısmı başka biri tarafından da devam ettirilmedi. İlk bulgularıma dönüp baktığımda bende, bunların büyük ihtimalle çok daha karışık olan bir konunun ilk taslağı olduğu izlenimi uyanıyor. Ancak genel olarak hâlâ geçerli gözüküyorlar. Daha sonraları basit çocukluk nevrastenisi vakaları ile ilgili daha çok psikanalitik inceleme yapabilmiş olsaydım çok daha memnun olurdum; ancak maalesef böyle bir fırsatım olmadı. Yanlış anlaşılmalardan kaçınmak adına, nevrastenideki ruhsal çatışmaların ve nevrotik komplekslerin varlığını inkar etmediğime açıklık getirmeliyim. Tüm iddiam, bu hastaların semptomlarının ruhsal olarak belirli olmadığı ya da analiz ile ortadan kaldırılabilir olmadığıdır ve bununla birlikte bunların bozulmuş cinsel kimyasal süreç-

lerin doğrudan toksik sonuçları olarak görülmesi gerektiğidir.

Çalışma'nın yayınlanmasını takip eden yıllar boyunca, nevrozların etiyolojisinde cinselliğin rolü ile ilgili bu sonuçlara ulaşırken, farklı birçok tıp cemiyetinin konu üzerindeki makalelerini de okudum; ancak kuşku ve çelişkiden başka bir şeyle karşılaşmadım. Breuer bir süre kişisel ağırlığını lehimde koymak için elinden ne geldiyse yaptı; ancak bu hiçbir şeyi etkileyemedi. Nevrozların cinsel etiyolojisini onaylamaktan çok çekindiğini görmek kolaydı. Görünürde hiçbir şekilde cinsel etmenlerin rol oynamadığı ilk hastasını öne sürerek beni ezebilir ya da en azından huzurumu kaçırabilirdi. Ancak hiçbir zaman böyle yapmadı ve bunun nedenini vakayı doğru şekilde yorumladığım ve yaptığı bazı değerlendirmelerden vakanın tedavisi ile ilgili sonuçlarını yeniden düzenlediğim zamana kadar anlayamadım. Katarsis çalışması tamamlanmış gözüktüğünde, kadın birdenbire "sevgi aktarımı" geliştirdi; Breuer bunu hastalığı ile ilişkilendiremedi ve böylece şaşkınlıkla geri çekildi. Bu talihsizlikleri hatırlamak onun için besbelli acı vericiydi. Bana karşı tutumu bir süre için takdir ve acı eleştiriler arasında gidip geldi; daha sonra gergin durumlarda her zaman olduğu gibi rastlantı eseri sorunlar ortaya çıktı ve yollarımızı ayırdık.

Genel olarak sinir bozukluklarını araştırma ile ilgilenmem sonucunda katarsis yöntemini de değiştirmiş oldum. Hipnotizmayı terk ettim ve onun yerine geçecek başka bazı yöntemler aradım, çünkü histeri-biçimli durumları tedavi etmekle sınırlı kalmaktan korkuyordum. Deneyimlerimin artması ile zihnimde bir katarsis aracı olarak bile hipnotizmayı kullanma konusunda iki önemli şüphe oluştu. Bu şüphelerden biri en parlak sonuçların bile hasta ile kişisel ilişki bozulduğunda birden bire silinme ihtimalinin olmasıydı. Bir uzlaşma sağlandığında kazanımların yeniden oluşturulacağı doğruydu; ancak böylesi bir olay doktor ve hasta arasındaki kişisel, duygusal ilişkinin neticede

katartik süreçten daha güçlü olduğunu kanıtladı ve özellikle bu etmen hiçbir şekilde kontrol altına alınamıyordu. Ardından uzun zamandır şüphelendiğim şeyi bir gün bana en açık şekilde gösteren bir deneyimim oldu. Hipnoz ile en hayret verici sonuçlara ulaşabildiğim ve acı çekmesine neden olan ataklarının köklerine inerek ızdırabını dindirmeye çabaladığım, en uysal hastalarımdan biri, bir seferinde uyandığı gibi kollarını boynuma doladı. Hizmetçinin bir anda içeri girişi ile rahatsız edici bir bahisten kurtulduk, ancak o zamandan sonra hipnotik tedavinin devam etmemesi gerektiği ile ilgili aramızda sözsüz bir mutabakat oldu. Olayı karşı konulamaz çekiciliğime dayandırmayacak kadar makul biriydim ve aslında hipnotizmanın arkasında işleyen gizemli öğenin doğasını yakalamış olduğumu hissettim. Bu öğeyi dışarıda tutmak ya da tüm olaylardan ayırmak için hipnotizmayı terk etmek gerekliydi.

Ancak hipnotizmanın, hastanın bilinç alanını boşaltması ve uyanık yaşamında sahip olmadığı bilgileri bu alana koyması ile katartik tedaviye çok büyük faydaları olmuştu. Bunun yerine geçecek bir yöntem bulmak kolay bir görev gibi gözükmüyordu. Bu tereddüt içerisindeyken, Bernheim ile birlikteyken takip ettiğim bir deneyi hatırlamam bana yardım etti. Denek uyurgezerlik halinden çıktığında, bu durumdayken gerçekleşmiş olanlarla ilgili tüm hafızasını kaybetmiş gibi gözükürdü. Ancak Bernheim hafızanın aynı şekilde var olduğunu savundu. Deneğe hatırlaması konusunda ısrar etti, deneğin aslında her şeyi bildiğini ve sadece bunu söylemesi gerektiğini belirtti, bunları söylerken aynı zamanda deneğin alnına dokunuyordu. Unutulmuş hatıralar gerçekten ilk başta tereddütle, ancak sonunda sel gibi akarak ve tam bir açıklıkla geri dönmeye başlamıştı. Ben de benzer şekilde hareket etmeye karar verdim. Hastalarımın, şimdiye kadar sadece hipnozda eriştikleri şeyleri aslında "bilmeleri" gerektiği üzerine iyice kafa yordum. Belki de elimle dokunup vereceğim cesaretlendirme ve güvencelerin unutulmuş olguları ve bağlantıları

bilinç alanına getirme gücünün olacağını düşündüm. Şüphesiz bu onları hipnoza sokmaktan çok daha yorucu bir süreç gibi gözüküyordu; ancak oldukça yol gösterici de olabilirdi. Böylece hipnotizmadan vazgeçtim, ama sadece benim hastayı görebildiğim ama onun beni göremediği şekilde arkasında oturduğum ve hastanın da divana uzanmasını gerektiren uygulamayı sürdürdüm.

III. BÖLÜM

Beklentilerim gerçekleşti; hipnotizmadan kurtuldum. Ancak tekniğin değişmesi ile birlikte katarsis süreci yeni bir görünüm aldı. Hipnoz, katarsis ile ortaya çıkan güçlerin birbirleri ile etkileşiminin ve teorime güçlü bir dayanak sağlayan anlayışın görülmesini engelliyordu.

Hastalar dış ve iç yaşamlarındaki bu kadar çok olguyu unutup, belirli bir teknik uygulandığında onları yeniden nasıl hatırlıyor olabilirlerdi? Gözlemlerim sayesinde bu sorulara geniş kapsamlı bir açıklama getirebildim. Unutulmuş olan her şey bir şekilde acı vericiydi; hastanın kişiliğine ait normlarına göre utanç verici ya da uyumsuz ya da korkutucu olabiliyorlardı. Birdenbire kafamda bir düşünce belirdi: neden unutulmuş olduğu, yani neden bilinçli kalmadığı açıkça önemli idi. Yine de onu tekrar bilinçli yapmak için hastada kişiye karşı savaşan bir şeyin üstesinden gelmek gerekirdi; onu zorlamak ve kontrol altına almak için kendine has bir çabanın harcanması gerekliydi. Hekimin harcaması gereken çabanın miktarı vakaya göre değişkenlik gösterirdi; hatırlanması gerekenin zorluğu ile doğru orantıda bu çaba artardı. Hekim tarafından harcanan güç açıkça hastanın gösterdiği *direncin* ölçüsüydü. Gerekli olan sadece gözlemlediklerimi kelimelere dökmemdi ve buradan *bastırma* teorisine ulaştım.

Artık patojenik süreci yeniden oluşturmak kolaydı. Hastanın zihninde oluşmuş ama başka güçlü eğilimlerle karşı karşıya gelmiş belirli bir dürtünün söz konusu olduğu bir örnekle ilerleyelim. Burada şimdi ortaya çıkacak ruhsal *çatışma*nın şu yolu izlediğini düşünebilirdik: İki dinamik nicelik –amaçlarımız için burada onlara "içgüdü" ve

"direnç" diyelim- içgüdü reddedilene ve *enerji yükü** ondan geri çekilene kadar bir süre bilinçliliğin yoğun ışığı altında birbirleri ile mücadele edeceklerdir. Bu normal bir çözüm yolu olacaktır. Ancak nevrozda (hâlâ bilmediğimiz sebeplerden ötürü) çatışma farklı bir sonuç doğurmaktaydı. Uygunsuz dürtü ile çatışmanın ilk şokundan sonra benlik bir bakıma geri çekilmekte; dürtünün bilinçliliğe ve doğrudan devimsel boşalıma erişmesini engellemekteydi, ancak aynı zamanda dürtü enerji yükünü tam olarak elinde tutuyordu. Bu sürece *bastırma* ismini verdim; bu bir yenilikti ve ruhsal yaşamda buna benzer bir şey daha önce bilinmiyordu. Bunun birincil bir savunma mekanizması olduğu açıktı, bir kaçış girişimi ile karşılaştırılabilirdi ve geç gelişen normal bir suçlayıcı hükmün sadece habercisiydi. Bastırmanın ilk eylemi, sonrasında oluşacak sonuçları peşinden sürüklemekteydi. İlk olarak benlik, sürekli bir enerji harcaması, bir *karşı-yük* ya da *anti-kateksis* gerçekleştirerek, bastırılmış dürtünün yeni ilerleyişinin sürekli tehdidine karşı kendini korumak zorundaydı ve bu şekilde güçsüzleşmekteydi. Diğer bir yandan, artık *bilinçdışı* olan bastırılmış dürtü dolambaçlı yollarla boşalım ve ikame doyum araçları bulabilmekteydi ve böylece bastırmanın tüm amacını bir hiçe dönüştürebilmekteydi. Konversiyon histerisi vakasında bu dolambaçlı yol bedenin sinir ikmaline neden olmaktaydı; bastırılmış dürtü bir noktada yolunu aşmakta ve *semptomlar* üretmekteydi. Semptomlar böylece bir uzlaşmanın sonuçlarıydı, çünkü ikame doyumlar olsalar da, yine de bozulmuşlardı ve benliğin direnci yüzünden hedeflerinden sapmışlardı.

---

* Burada "yük" olarak çevrilmiş olan Almanca *Besetzung* kelimesi Freud'un bilinçli ya da bilinçdışı ruhsal dürtülere, etkin haldeyken, bağlandığını ileri sürdüğü enerji toplamı (bir çeşit elektrik yükü) için kullanılır. Kelimenin teknik açıdan tanınmış İngilizce çevirisi *cathexis*'tir (*kateksis*) -çn.

Bastırma teorisi nevrozları kavrayışımızın temel taşı haline geldi. Artık terapi görevinde etkili olan farklı bir görüş olmalıydı. Terapinin amacı yanlış yolda ilerleyen bir tesirin "dışavurumu" değil, bastırmaları meydana çıkarmak ve onların yerine daha önce kabul edilmemiş olanın inkarı ya da kabulü ile sonuçlanabilecek yargıları koymaktı. Artık araştırma ya da tedavi yöntemimi katarsis yerine, *psikanaliz* olarak adlandırarak yeni durumun itibarını ortaya koydum.

Bastırmayı merkeze almak ve psikanaliz teorisinin tüm öğelerini bununla ilişkilendirmek mümkündür. Ancak bunu yapmadan önce tartışmalı nitelikte bir yorum ortaya atacağım. Janet'ye göre, histerik bir kadın yapısal bir zayıflıktan ötürü zihinsel eylemlerini bir arada tutamayan sefil bır yaratıktı ve bu yüzden ruhsal çözülme ve bilinçlilik alanındaki kısıtlamanın mağduruydu. Oysa psikanalitik incelemeler, bu fenomenlerin dinamik etmenlerin –ruhsal çatışma ve bastirmanın- sonuçları olduğunu göstermekteydi. Düşünceler arasındaki bu ayrım, üzerinde düşünmeden tekrar edilen, psikanalizde değeri olan her şeyin Janet'nin fikirlerinden ödünç alındığı görüşüne bir son vermek için oldukça yeterli gözüküyor. Okur anlattıklarımdan psikanalizin tarihsel açıdan Janet'nin keşiflerinden tamamen bağımsız olduğunu, içeriğinin ise bu keşiflerden uzaklaştığını ve daha da öteye geçtiğini görecektir. Janet'nin çalışmalarının sonuçları, psikanalizin ruhsal bilim için çok önemli olan ve büyük bir evrensel ilgiyi üzerine çeken çıkarımları gibi hiçbir zaman olmayacaktır. Janet'nin kendisine her zaman saygı ile yaklaştım, çünkü bulguları Breuer'inkilerle çokça örtüşmekteydi; bulgularını Breuer'den daha geç elde etse de ondan daha erken yayınlamıştı. Ancak zaman içinde psikanaliz Fransa'da bir tartışma konusu haline dönüştüğünde, Janet hasta gibi davrandı, olgulara cehaletle yaklaştı ve çirkin iddialarda bulundu. Ve nihayetinde kendini ele verdi ve "bilinçdışı" zihinsel eylemlerden bahsederken, bu tabir ile hiçbir şey

kastetmediğini -onun için artık bir *façon de parler*'den [konuşma üslubu] başka bir şey değildi- açıklayarak kendi çalışmasının değerini düşürmüş oldu.

Ancak hâlâ bahsedilmesi gereken patojen bastırmalar ve diğer fenomenler üzerine araştırmalar, psikanalizi "bilinçdışı" kavramını ciddiye almaya zorladı. Psikanaliz zihinsel olan her şeye ilk aşamada bilinçdışı olarak baktı; sonra gelen "bilinçlilik" niteliği mevcut olabilir, ya da olmayabilirdi. Bu, "bilinç" ve "zihin"in aynı şey olduğunu düşünen ve "bilinçdışı zihin" olarak bir canavarlığı düşünmeye karşı çıkan filozoflar tarafından tabii ki inkar edildi. Ancak bunun bir çaresi yoktu, filozofların bu ayrıksılıklarına takılmadan ilerlemek gerekiyordu. Hakkında doğrudan hiçbir şey bilinmeyen ve varlığının dış dünyadaki bazı olgular gibi çıkarsanması gereken dürtülerin sıklığı ve gücü üzerine (filozofların bilgisiz olduğu bir konu olan patolojik malzemeden elde edilmiş) deneyler hiçbir seçenek bırakmadı. Bu durumda her zaman başkalarını ele almış olduğumuz gibi kendi ruhsal yaşamımızın ele alındığına dikkat çekilebilirdi. Diğer kişiler hakkında doğrudan bir farkındalığı olmasa da ve onlarla ilgili sonuca sadece kelimelerinden ve hareketlerinden varsa da, ruhsal süreçleri diğer kişilere yormakta tereddüt etmezdik. Ancak diğer kişiler için geçerli olan insanın kendisi için de uygulanabilir olmalıdır. Savı ileri taşımayı ve bundan kişinin kendi gizli süreçlerinin aslında ikinci bir *bilinçliliğe* ait olduğu sonucuna varmayı deneyen her kimse, hakkında hiçbir şey bilinmeyen bir bilinçlilik kavramı, bir "bilinçdışı bilinçlilik" kavramı ile karşılaşacaktır – ve bu "bilinçdışı zihin" varsayımından nadiren daha tercih edilebilir olacaktır. Eğer, diğer bir yandan, diğer bazı filozoflar gibi biri, kişinin patolojik fenomenleri dikkate almaya hazırlandığını, ancak onların altında yatan süreçlerin zihinsel olarak değil de "psikoid" olarak tanımlanmasının gerekli olduğunu ifade ederse; fikir ayrımı, bu kelimeler üzerine verimsiz bir tartışmaya dönüşecektir - çok uygun bir şekilde "bilinçdışı

zihin" ifadesinin kullanılması lehine karar verilecek olsa da. Bilinçdışının nihai doğası ile ilgili soru, bilincin doğası ile ilgili eski sorudan daha akıllıca ya da daha yararlı değildir.

Psikanalizin bilinçdışında başka bir ayrım yaparak, onu bilinçöncesi ve asıl bilinçdışı olarak nasıl ayırdığını kısaca anlatmak oldukça zor olacaktır. Bunun yerine, doğrudan gözlemin konusu olamayan meselelerle ilgili olan ve malzemeyi ele almayı kolaylaştırmak için kurulmuş hipotezler yoluyla, deneyin doğrudan ifade edilme şekli olan teorileri tamamlamak adına doğru bir yol olarak göründüğünü söylemek burada yeterli olacaktır. Daha eski bilimler çok benzer bir yöntemi benimsenmişti. Bilinçdışının alt bölümlere ayrılması, karşılıklı ilişkileri uzamsal terimlerle ifade edilebilen -tabii ki beynin asıl anatomisine gönderme yapmadan- bir dizi *işlevsel sistemler* olarak zihnin aygıtını resmetme girişiminin bir parçasıdır (Bunu *topografik* yaklaşım yöntemi olarak tanımlamıştım). Bunun gibi fikirler psikanalizin kurgusal üstyapısının bir bölümüdür, yetersizliği kanıtlandığı anda herhangi bir kısmı pişmanlık ya da kayıp olmaksızın terk edilebilir ya da değiştirilebilir. Ancak fiili deneye yakın duran, tanımlanacak hâlâ çok şey var.

Nevrozları tetikleyen ve altında yatan nedenlerle ilgili incelememin beni daha da fazla öznenin cinsel dürtüleri ve cinselliğe karşı dirençleri arasındaki çelişkilere yönelttiğinden zaten bahsetmiştim. Cinselliğin bastırılmasına ve bastırılanların yerine geçen semptomlara neden olan patojen durumlarla ilgili araştırmamda, hastanın yaşamında daha da gerilere doğru ilerledim ve çocukluğun ilk yıllarına ulaştım. İnsan doğasını araştıranların ve şairlerin her zaman ileri sürdüklerinin doğru olduğu ortaya çıktı: yaşamın bu çok uzak dönemi ile ilgili izlenimler, çoğu kısmı amnezide gömülmüş olsa da, bireyin gelişimi üzerinde köklü izler bırakmıştı ve özellikle sonra gelecek olan herhangi bir sinir bozukluğunun oluşumunda yer almıştı.

Ancak çocukluk dönemindeki bu deneyimler her zaman cinsel uyarılmalarla ve bu uyarılmalara karşı verilen tepkilerle düşünüldüğünden, kendimi çocukluk cinselliği olgusu – bir kez daha önyargıların en güçlülerinden birindeki çelişki ve yenilik- ile karşı karşıya buldum. Çocukluk "masum" ve cinsel şehvetlerden uzak olarak görülürdü ve "şehvaniyet"in uğursuzluğu ile mücadelenin sıkıntılı ergenlik çağına kadar başlamadığı düşünülürdü. Çocuklarda az rastlansa da, gözden kaçması imkansız olan böylesi cinsel aktiviteler; bozulma, erken gelişmiş ahlak bozukluğu belirtileri sanılır ya da çocuk bir ucube olarak görülürdü. Cinsel işlevin yaşamın başlangıcında başladığı ve çocuklukta bile önemli işaretlerle varlığını ortaya koyduğu iddiasının karşılaştığı kadar geniş çaplı yalanlamalar ya da şiddetli içerlemelerle psikanalizin ancak birkaç bulgusu karşılaşmıştır. Bir yandan da analizin başka hiçbir bulgusu bu kadar kolay ve büsbütün ispat edilememiştir.

Çocuk cinselliği sorusunun daha derinlerine inmeden önce, bir süreliğine hissettiğim ve tüm çalışmalarım için ölümcül sonuçlar doğurabilecek olan bir hatadan bahsetmeliyim. O sırada kullandığım teknik yöntemin baskısı altında, hastalarımın çoğunluğu, bazı yetişkin kişiler tarafından cinsel açıdan baştan çıkarıldıkları çocukluk sahnelerinden bahsediyorlardı. Kadın hastalarda neredeyse her zaman baştan çıkaran babaları idi. Bu hikayelere inandım ve sonuç olarak çocukluktaki cinsel baştan çıkarılma yaşantılarında sonradan oluşan nevrozların izlerini keşfettiğimi sandım. Baba, amca ya da ağabey ile bu tarz ilişkilerin hafızanın güvenilir olduğu bir yaşa kadar sürdüğü birkaç vaka ile de bu inancım güçlendi. Eğer okur her şeye inandığımı düşünüyorsa onu kesinlikle suçlayamam. Fakat bunun, her gün karşılaştığım birçok yenilik karşısında anlayışlı ve tarafsız bir tavır alma becerimi özellikle korumaya çabaladığım bir dönem olduğunu mazeret olarak gösterebilirim. Ancak, en sonunda bu baştan çıkarma sahnelerinin hiçbir zaman gerçekleşmediğini ve yalnızca has-

talarımın uydurduğu ya da belki benim onlara dayattığım fanteziler olduğunu anladığımda bir süre ne yapacağımı bilemedim. Hem tekniğime hem de sonuçlarına güvenim ciddi bir darbe aldı. Doğru olduğunu düşündüğüm teknik bir yöntemle bu sahnelere ulaştığım tartışılamazdı ve konu şüphesiz araştırmamın başlangıç noktası olan semptomlarla ilgiliydi. Kendimi toparladığımda, buluşumdan doğru sonuçları ortaya koyabildim: şöyle ki nevrotik semptomlar doğrudan gerçek olaylarla değil ancak arzuların toplandığı fantezilerle ilişkiliydi ve nevroz söz konusu olduğunda ruhsal gerçeklik maddesel gerçeklikten daha önemliydi. Hâlâ hastalarıma baştan çıkarma fantezilerini dayattığıma, onları "telkin ettiğime" inanmıyorum. Daha sonra çok önemli olduğu anlaşılacak olan, ancak o zamana dek fantezi maskesi altında fark etmediğim *Oidipus kompleksini*, aslında ilk olarak tesadüfen buldum. Buna ek olarak, nevrozların etiyolojisinde çocukluktaki baştan çıkarılmanın belli bir payı -ancak çok etkili olmayan bir payı- olduğu ile ilgili düşüncem devam etti. Ancak baştan çıkaranların çoğunlukla daha büyük çocuklar olduğu ortaya çıkmıştı.

Ayrıca hatamın (Titus Livius tarafından aktarılan) Roma'nın ilk kralları ile ilgili efsanevi hikayenin gerçekte ne anlatmak istediğini – anlamsız ve belki yüz kızartıcı zamanların ve olayların hatırasına karşı bir tepki- göremeyen ve bunun tarihsel bir gerçeklik olduğuna inanan birisinin yaptığı hata ile benzer olduğu görülecektir. Hata ortadan kaldırıldığında, çocukların cinsel yaşamı üzerine çalışmanın yolu da açılmış oldu. Böylece psikanalizi bilimin başka bir alanına uygulamak ve verilerini biyolojik bilginin yeni bir parçasını keşfetme yolu olarak kullanmak mümkün hale geldi.

Bulgularıma göre, cinsel işlev bireyin yaşamının en başından itibaren vardır, fakat ilk olarak diğer hayati işlevlere benzer ve ancak bir zaman sonra onlardan bağımsız hale gelir; yetişkinin normal cinsel yaşamı olarak bildiğimiz hale dönüşmeden önce uzun ve karmaşık bir gelişim

sürecinden geçmesi gerekir. İlk olarak *bileşen içgüdü*lerin faaliyetinde kendini gösterir. Bunlar vücuttaki *eroto jenik bölgelere* bağlıdır; bazıları karşıt dürtüler çifti olarak görünüm alırlar (örneğin sadizm ve mazoşizm ya da bakma ve bakılan olma dürtüleri); haz arama açısından birbirlerinden bağımsız olarak işlerler ve çoğunlukla amaçlarını öznenin kendi bedeninde bulurlar. Böylece öncelikle bir merkeze bağlanmamışlardır ve büyük çoğunlukla *oto-erotik*tirler. Daha sonra eşgüdümlü olmaya başlarlar; örgütlenmenin ilk evresine *oral* öğelerin baskısı altında erişilir ve bunu *anal sadistik* evre takip eder ve nihayet üçüncü evrenin sonunda *genital*lerin üstünlüğü tesis edilir ve cinsel işlev üreme amaçlarına hizmet etmeye başlar. Gelişimin bu süreci sırasında çeşitli bileşen içgüdülerin bazı öğelerinin bu son amaç için işe yaramaz olduğu ortaya çıkmıştır ve böylece bir kenara atılmışlardır ya da başka kullanım alanlarına yönelmişlerdir. Bazıları ise amaçlarından sapmışlar ve genital örgütlenmede yer almışlardır. Cinsel içgüdülerin enerjisine ve sadece bu çeşit enerjiye *libido* ismini verdim. Sonrasında libidonun her zaman düzgün bir şekilde kurallarla belirlenmiş gelişim sürecinden geçmediğine inanmaya başladım. Vaktinden önce yaşanan doyum gibi yaşantılar ya da bazı bileşenlerin aşırı güçlü olması sonucunda, libidonun *saplanma*ları gelişim sürecinin farklı noktalarında meydana gelebilir. Eğer sonrasında bastırma yer alırsa, libido bu noktalara geri döner (*regresyon* olarak tanımlanan süreç) ve enerji bu noktalardan semptom şeklinde çıkar. Daha sonraları saplanma noktasının yerini tespit etmenin *nevroz seçimini*, yani sonraki hastalığın kendini gösterme şeklini, belirleyen şey olduğu daha da açık hale geldi.

Ruhsal yaşamda böylesi önemli bir rol oynayan *nesne*ye ulaşma süreci libido örgütlenmesinin yanında yerini alır. *Oto erotizm* evresinden sonra, iki cinsiyette de ilk sevgi-nesnesi annedir; evvela bir çocuğun annenin besleme organı ile kendi bedenini ayırt etmemesi olağan gözükür.

Daha sonra, ancak hâlâ bebekliğin ilk yıllarında, *Oidipus kompleksi* olarak bilinen ilişki kurulur: erkek çocuklar cinsel arzularını anneleri üzerine odaklarlar ve bir rakip olan babalarına karşı düşmanca dürtüler geliştirirler; kızlar da benzer bir tavrı benimserler.[1] Oidipus kompleksinin tüm çeşitleri ve sonuçları önemlidir; insanoğlunun doğuştan çift cinsiyetli yapısı kendini burada hissettirir ve eşzamanlı olarak aktif hale gelen eğilimlerin sayısını arttırır. Oldukça uzun bir süre çocuklar için cinsiyetler arasındaki farklılıklar anlaşılır değildir ve bu *cinsel araştırmalar* döneminde, sahip oldukları fiziksel gelişim de tamamlanmamış olduğundan, doğru ve yanlışın birbirine karıştığı ve cinsel yaşamın sorunlarını çözmede başarısız (Sfenks'in bulmacası - yani bebeklerin nereden geldiği sorusu-) özgün *cinsel teoriler* uretirler. Bir çocuğun ilk nesne-seçiminin bir *ensest* seçim olduğunu böylece görüyoruz. Açıkladığım tüm gelişim süreci hızlı bir şekilde ilerler. İnsanın cinsel yaşamının en dikkat çekici özelliği iki dalga ile başlamasıdır, aralarında zaman olan iki evre vardır. Cinsel yaşam en yüksek seviyeye ilk olarak, yaşamın dördüncü ya da be-

---

[1] (1935'te eklenen not) Çocuk cinselliği hakkında bilgi erkeklerin araştırılması ile elde edilmişti ve bundan çıkarılan teori erkek çocuklar ile ilgiliydi. İki cinsiyet arasında tam bir paralellik bulmayı beklemek oldukça doğaldı; ancak böyle olmadığı ortaya çıktı. Daha ileri incelemeler ve fikirler erkek ve kadınların cinsel gelişimi arasındaki derin farklılıkları ortaya çıkardı. Kız bebeğin ilk cinsel nesnesi (tıpkı erkek bebeğinki gibi) annesidir ve bir kadın normal gelişiminin sonuna ulaşmadan önce sadece cinsel nesnesini değil aynı zamanda öncülük eden genital bölgesini de değiştirmelidir. Bu olaydan itibaren zorluklar ve erkeklerde olmayan ketlenme olasılıkları ortaya çıkar. [Freud aslında mevcut çalışmasının yayınlanmasından önce iki cinsiyetin cinsel gelişiminin simetrisi hakkında şüphelerini ifade etmeye başlamıştı, özellikle "Oidipus Kompleksinin Çözülmesi", ve cinsiyetler arasındaki ayrımın etkileri üzerine bundan çok kısa bir süre sonra yazılmış başka bir makalede ("Anatomik Cinsel Farklılığın Bazı Psikolojik Sonuçları") tam olarak yeni görüşler ortaya koymuştu.

şinci yılında ulaşır. Ancak cinselliğin bu ilk gelişimi daha en başındayken engellenir; böylesi harekete geçmiş olan cinsel dürtülerin üstesinden bastırma ile gelinir ve bunu ergenliğe kadar süren ve ahlak, utanç ve iğrenmeye dair *tepki-oluşumları*nın kuvvetlendiği bir *gizillik dönemi* takip eder.[1] Tüm canlılar arasında yalnızca insan cinsel gelişimde bu ikili başlangıcı göstermektedir ve belki de nevrozlara yatkınlığın biyolojik olarak belirleyici faktörü de budur. Ergenlikte çocuğun ilk yıllarına ait dürtüleri ve nesne-ilişkileri tekrar canlanır ve bununla birlikte Oidipus kompleksinin duygusal bağları da hareketlenir. Ergenlikteki cinsel yaşam, ilk yılların itkileri ve gizil dönemin ketlenmeleri arasındaki bir mücadeledir. Ergenlikten önce ve çocuk cinsel gelişiminin doruğundayken, bir çeşit genital örgütlenme oluşur; ancak bunda yalnızca eril genitaller rol oynar ve dişil olanlar keşfedilmemiş olarak kalır. (Bunu *fallik* üstünlük dönemi olarak açıklamıştım). Bu evrede cinsiyet arasındaki zıtlık "eril" ya da "dişil" olarak değil de, "bir penise sahip olma" ya da "hadım edilmiş olma" olarak belirir. Bu bağlamda ortaya çıkan *hadım edilme kompleksi* hem karakter oluşumunda hem de nevrozların oluşumunda çok önemlidir.

İnsanın cinsel yaşamı hakkındaki bulgularımın ne kadar önemli olduğunu daha da anlaşılır hale getirmek için, farklı zamanlarda ulaştığım sonuçları bir araya getirmiş ve bunları *Cinsellik Teorisine Üç Katkı*[2] isimli eserimin müteakip baskılarına düzeltme ya da eklemeler olarak dahil etmiştim. Cinsellik kavramına (çok fazla vurgulanan ve çok fazla karşıt görüşü alevlendirmiş olan) eklediklerimin ya-

---

[1] (1935'te eklenen not) Gizil dönem fizyolojik bir fenomendir. Ancak çocuk cinselliğinin baskılanmasını sistemlerinin bir parçası yapmış olan kültürel örgütlenmelerde cinsel yaşamın tam olarak kesintiye uğraması mümkündür. İlkel toplumların çoğunluğunda durum böyle değildir.

[2] [İlk Almanca basım, *Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie* başlığı altında, Viyana, 1905.]

pısını anlamak kolay olacaktır diye umuyorum. Kavram iki yönde genişletilmiştir. Öncellikle cinsellik, genitallerle olan çok yakın ilişkisinden uzaklaşmış ve asıl amacı hazza ulaşmak olan ve üreme amaçlarına hizmet etmenin ikincil amaç olduğu daha kapsamlı bir vücut işlevi olarak görülmüştür. İkinci olarak cinsel dürtülerin, oldukça ikircikli bir kelime olan "sevgi" için kullanılan tüm şefkatli ve dostça dürtüleri kapsadığı kabul edilmiştir. Ancak ben bu eklentileri bir yenilikten çok onarım olarak görüyorum: bunlar, zihnimize girmesine izin vermiş olduğumuz kavramın yersiz kısıtlamalarının ortadan kaldırılması anlamına gelirler.

Cinselliğin genitallerden ayrılması ile çocukların ve sapıkların cinsel faaliyetlerini normal yetişkinlerin cinselliği kapsamında inceleme imkanımız oldu. Çocuk cinselliği bu zamana kadar tamamen görmezden gelinmişti, sapıklık fark edilse bile ahlaki infial ile karşılanmış ve anlamaya çalışılmamıştı. Psikanaliz açısından bakıldığında ise en tuhaf ve tiksindirici sapıklıklar bile genitallerin öncülüğünden kendilerini azat etmiş ve libido gelişiminin ilk yıllarındaki gibi hazzı kovalamaya girişen cinselliğin bileşen içgüdülerinin tezahürleri olarak izah edilebilir. Bu sapıklıkların en önemlisi, eşcinsellik, bu ismi hiç de hak etmez. Tüm insanoğlunun çift cinsiyetli yapısında ve fallik üstünlüğün artçılarında eşcinselliğin izleri sürülebilir. Psikanaliz, herkesin nesne seçiminde bir şekilde eşcinsellik izine rastlandığını bize gösterir. Çocukları "çokbiçimli sapık" olarak tanımlamışsam, bu sadece genel olarak geçerli olan bir terminolojiyi kullanmış olduğumu gösterir; ifadede hiçbir ahlaki yargı iması yoktur. Psikanalizin hiçbir şekilde böylesi değer yargılarla ilgisi olamaz.

Cinsellik kavramının şefkatli ve dostça dürtüleri kapsaması ile ilgili öne sürdüklerim, psikanalitik araştırma ile ortaya konmuştur; tüm bu dürtülerin aslında tamamen cinsel bir doğaya sahip oldukları; ancak *hedeflerinde ketlenmiş* ya da *yüceltilmiş* hale geldikleri kanıtlanmıştır. Cinsel

içgüdülere bu şekilde etki edilebilmesi ve başka yöne çevrilebilmeleri her çeşit kültürel etkinlikte kullanılabilmelerine ve çok önemli katkılarda bulunabilmelerine olanak sağlar.

Çocukların cinselliği ile ilgili şaşırtıcı keşiflerim ilk başta yetişkinlerin analizi ile gerçekleşti; ancak daha sonra (yaklaşık olarak 1908'den itibaren) çocukların doğrudan gözlenmesi sonucunda tam olarak ve tüm ayrıntıları ile doğrulanması mümkün hale geldi. Aslında çocukların sıradan cinsel faaliyetlerine ikna olmak o kadar kolaydır ki, kişi insan ırkının çocuğun aseksüel olduğu ile ilgili efsaneyi kabul etmeyi bu kadar uzun süre nasıl sürdürdüğünü ve çocukların sıradan cinsel faaliyetlerinin farkına varmamayı nasıl başarabildiğini şaşkınlıkla karşılar. Bu şaşırtıcı durum, yetişkinlerin çoğunda olan kendi çocukluklarını gizleyen amnezi ile bağlantılı olmalıdır.

IV. BÖLÜM

Direnç ve bastırma, bilinçdışı, cinsel yaşamın etiyolojik anlamı ve çocukluk deneyimlerinin önemi ile ilgili kuramlar psikanalizin teorik yapısının temel bileşenlerini oluşturur. Bu sayfalarda, maalesef sadece bu bileşenlerden ayrı ayrı bahsedebilirim, aralarındaki bağlantıları ve birbirleri üzerindeki etkilerini açıklayamam. Şimdi ise analitik yöntemin tekniğinde gittikçe daha fazla gerçekleşen değişimlere dönmek durumundayım.

Hastanın direncinin üstesinden gelmek için ilk olarak benimsediğim araçlar, ona baskı yapmak ve onu cesaretlendirmek, benden beklenenle ilgili ilk genel incelemem adına kaçınılmazdı. Ancak bunların uzun vadede, iki taraf için de çok fazla gerginlik yarattığı ortaya çıktı, sonrasında olumsuz değerlendirmeleri beraberinde getireceği de belliydi. Böylece bir anlamda zıttı olan başka bir yönteme yerini bıraktı. Belirli bazı konularda hastaya ısrar etmek, düşüncelerini bilinçli olarak yönlendirmek yerine, artık kendini bir *serbest çağrışım* sürecine bırakmasını, yani aklına geleni söylemesini istedim. Ancak serbest çağrışımda, kendilik algısındaki her şeyi tam olarak söylemesini engelleyen ve yeterince önemli olmadıklarından, alakasız ya da tamamen anlamsız olduklarından dolayı bazı çağrışımları yok saydıran eleştirel itirazlara boyun eğmemek için kendini zorlaması önemliydi. Düşüncelerini bildirirken hastanın samimi olması gerektiğini tekrar etmek yersizdi; çünkü bu zaten tüm analitik tedavinin ön koşuluydu.

*Psikanalizin temel kuralına** tâbi olarak gerçekleştirilen serbest çağrışım yönteminden beklenen, dirençler ile uzaklaştırılmış olan bastırılmış malzemenin bilince getirilmesiydi. Ancak serbest çağrışımın aslında serbest olmadığını aklımızda tutmalıyız. Zihinsel faaliyetleri belirli bir konuya yöneltilmiyor da olsa hasta analitik durumun etkisi altındadır. Bu durumla ilgili bazı atıflar olmasa aklına hiçbir şeyin gelmeyeceğini düşünmekte haklıyız. Bastırılmış malzemeyi yeniden üretmeye karşı direnci iki şekilde ifade bulacaktır. İlk olarak eleştirel itirazlarla kendini gösterecektir ve bununla baş etmek için psikanalizin temel kuralı icat edilmiştir. Ancak eğer hasta bu kurala uyar ve suskunluklarını aşarsa, direnç başka ifade yolları bulacaktır. Böylece bastırılmış malzemenin kendisi değil, sadece bir benzeri üstü kapalı bir şekilde hastanın zihnine gelecek, direnç büyüdükçe hasta analistin arayışında olduğu gerçek fikirden uzaklaşacaktır; onun yerine geçen çağrışım daha da dolaylı olacaktır. Çağrışımın kendi halinde akmasına izin veren, herhangi zoraki bir çabaya girişmeden dinleyen ve deneyimlerinden ne beklediği ile ilgili genel bir fikri olan analist, hasta tarafından ışık tutulan malzemeyi iki olasılığı göz önünde bulundurarak kullanabilir. Eğer direnç az ise hastanın imalarından bilinçdışı malzemenin kendisini çıkarabilecektir; ya da eğer direnç daha kuvvetli ise konudan daha uzaklaştıkça çağrışımlardan malzemenin karakterini fark edebilecektir, ve bunu hastaya açıklayacaktır. Direncin üzerindeki örtüyü kaldırmak, onun üstesinden gelmek adına atılacak ilk ve doğru adımdır. Analiz çalışmasındaki *yorum sanatının* başarı ile yürütülmesi için ince bir anlayış ve deneyim gerekse de başarının yakalanması çok da zor değildir. Bununla birlikte ilk yöntemle karşılaştırıldığında serbest çağrışım yönteminin yararı yalnızca daha az zahmetli olması değildir. Hastayı olabilecek en az

---

* Psikanalizden geçen bir hastanın istekli ve içten bir şekilde serbest çağrışımı gerçekleştirmesi gerektiğine dair bir ilkedir -çn.

şekilde zorlar, hiçbir zaman gerçek, güncel durumla ilgili bağlantının kopmasına izin vermez, büyük ölçüde nevrozun yapısındaki hiçbir etmenin gözden kaçmayacağı ve analistin beklentilerinin ortaya konmayacağı güvence altına alınır. Analiz sürecini belirlemek ve malzemeyi düzenlemek her yönden hastaya bırakılmıştır; belirli semptomların ya da belirli komplekslerin sistematik olarak idare edilmesi böylece imkansız hale gelir. Hipnotizma ve ısrar etme yönteminin tam tersine, birbirleri ile ilgili malzemeler tedavinin farklı zamanlarında ortaya çıkar. Böylece bir analitik tedaviyi seyreden kişi için – ki aslında böyle bir seyirci kabul edilemez- anlaşılması çok zordur.

Bu yöntemin başka bir avantajı hiçbir zaman yanılmaya sebep olmamasıdır. Teorik açıdan her zaman bir çağrışıma sahıp olmak, karakteri ile ilgili hiçbir durumun düzeltilmemesi şartıyla, mümkün olmalıdır. Aslında şimdiye kadar mutlak bir düzenlilikle yanılmanın gerçekleştiği bir vaka vardır; yine de bu istisnai durum üzerinden bile bu vaka yorumlanabilir.

Şimdi analize temel bir nitelik daha ekleyen ve hem teknik hem de teorik açıdan önem verilmesi gereken bir etmenden bahsedeceğim. Her analitik tedavide, hekimin eylemlerinden ve varolan durumdan bağımsız olarak, hasta ve analist arasında yoğun bir duygusal ilişki ortaya çıkar. Bunun olumlu ve olumsuz bir niteliği olabilir; karakteri tamamen duygusal, tutkulu bir aşkın ve hırçınca karşı koymanın ve düşmanlığın dizginlenemeyen ifadeleri şeklinde iki uç arasında değişiklik gösterebilir. Bu *aktarım* – onu kısaca ifade etmek gerekirse- hemen ardından hastanın zihninde tedavi edilme arzusunun yerine geçer ve yatıştırılmış ve şefkatli olduğu sürece hekimin etkisini temsil eder ve ortaklaşa yürütülen analiz çalışmasının ana etkenidir. Daha sonra, tutkulu hale geldiğinde ya da düşmanlığa dönüştüğünde, direncin temel aracı haline gelir. Sonradan hastanın çağrışım gücünü engelleyebilir ve tedavinin başarısını tehlikeye sokabilir. Bundan kurtulmaya ça-

lışmak zaten anlamsız olacaktır; çünkü aktarım olmadan bir analiz imkansızdır. Ancak aktarımın analiz tarafından yaratıldığını ve analizden bağımsız gerçekleşmediğini zannetmek yanlış olur. Analizde aktarım yalnızca ortaya çıkarılır ve ayrı tutulur. Aktarım insan zihninin evrensel bir fenomenidir, her tür tıbbi müdahalenin başarısını belirler ve aslında her bir bireyin çevresi ile ilişkilerine hükmeder. Hipnotistlerin "telkine açıklık" olarak adlandırdıkları, hipnotik *bağlantının* temsilcisi olan ve katartik yöntemde hesaplanamadığından zorluklara neden olan dinamik etmenle aktarımın benzerliğini kolayca fark edebiliriz. Erken bunamada ve paranoyada olduğu gibi, bunun gibi bir duygu aktarımına eğilim yoksa ya da duygu aktarımı tamamen olumsuz hale geldiyse, hastayı psikolojik araçlarla etkilemek mümkün değildir.

Psikanalizin, diğer psikoterapötik yöntemler gibi, telkin (ya da aktarım) aracını kullandığı doğrudur. Ancak fark şudur ki bunun analizin terapötik sonuçlarında belirleyici rol oynamasına izin verilmez. Bunun yerine ruhsal ekonomisinde kalıcı bir değişimi kapsayan bir zihinsel çalışma ürününü ortaya koyması adına –aktarım-dirençlerinin üstesinden gelme- hastanın ikna edilmesi yerine kullanılır. Aktarım hastada analist tarafından bilinçli hale getirilir ve aktarımdaki tutumunda çocukluğunun bastırılmış dönemindeki ilk nesne bağlanmalarına dayanan duygusal ilişkileri *yeniden deneyimliyor* olduğuna onu ikna ederek çözülür. Bu şekilde aktarım, direncin en güçlü silahından analitik tedavinin en iyi aracına dönüşmüştür. Yürütülmesi çok zordur, ancak aynı zamanda analiz tekniğinin en önemli parçasıdır.

Serbest çağrışım metodunun ve bununla yakından ilgili yorum sanatının yardımıyla psikanaliz, uygulamada önemi yok gibi gözükse de aslında bilimsel düşüncede yeni bir tavra yol açtı ve saygınlık kazandı. Rüyaların bir anlamı olduğunu kanıtlamak ve onu keşfetmek mümkün hale geldi. Klasik antik çağlarda, rüyaların geleceği görme özel-

liği olduğu düşünüldü ve rüyalara çok önem verildi. Ancak modern bilim rüyalara bu şekilde bakmayacaktı, onların tamamen "somatik" süreçler olduğunu –uyuyan bir zihinde gerçekleşen bir çeşit spazm- ilan ederek rüyaları batıl inançların elinden aldı. Ciddi bilimsel çalışma yapmış bir kişinin "rüya tabircisi" olarak ortaya çıkabilmesi oldukça anlaşılmaz karşılanır. Ancak rüyalar hakkında bildirilenlerden dolayı aforoz edilmeyi umursamadan, onları açıklanmamış nevrotik semptomlar, hezeyanlı ya da takıntılı düşünceler olarak ele alarak, görünen içerikleri yerine ayrı ayrı imgesel içeriklerini serbest çağrışım meselesi yaparak, psikanaliz farklı bir sonuca varmıştı. Rüya gören kişi tarafından üretilmiş sayısız çağrışım ruhsal bir yapının keşfine yol açtı; bu yapı artık saçma ya da karmaşık olarak tanımlanamadı, zihnin herhangi başka bir ürünü ile eşit sayıldı, *görünür* rüya bu yapının bozulmuş, kırpılmış ve yanlış anlaşılmış bir tercümesinden daha fazlası değildi ve genellikle bu yapının görsel imgelere dönüşmüş haliydi. Rüyanın manası bu *örtük rüya-düşüncelerin*deydi, rüyanın görünür içeriği ise yapmacık, gerçeği maskeleyen bir dış görünüşten ibaretti, yorum için değil ama çağrışımlar için bir başlangıç noktası sağlayabilirdi.

Bundan böyle cevaplanmayı bekleyen uzun bir soru dizisi vardı; bunların arasında en önemlileri, rüyaların oluşumu için bir itki olup olmadığı, hangi koşullarda yer aldığı, hangi yöntemlerle (her zaman anlamla dolu olan) rüya-düşüncelerinin (sıklıkla anlamsız olan) rüyaya dönüştüğü ve dahasıdır. Tüm bu soruları 1900 yılında yayınladığım *Düşlerin Yorumu*'nda[1] cevaplamaya çalıştım. Burada ise araştırmamın yalnızca kısa bir özetine yer verebilirim. Bir rüyanın analiz edilmesi ile ortaya çıkan gizil rüya-düşünceleri incelendiğinde, düşüncelerden birinin rüya gören kişi için daha anlaşılır ve tanıdık olan diğerlerinden ayrıldığı görülür. Bu diğer düşünceler uyanık yaşamın

[1] [*Die Traumdeutung*, Viyana, 1900].

kalıntılarıdır (teknik olarak söylemek gerekirse *günün kalıntıları*); ancak soyutlanmış düşünce çoğu zaman çok tiksindirici, rüya gören kişinin uyanık yaşamına yabancı olan ve sonuç olarak bu kişi tarafından şaşkınlık ya da öfke ile inkar edilen bir arzu biçimindeki bir dürtüdür. Bu dürtü rüyanın gerçek kurucusudur: üretimi için enerji sağlar ve günün kalıntılarını malzeme olarak kullanır; bu şekilde yaratılan rüya dürtünün doyurulduğu bir durumu temsil eder; bu, dürtünün kapsadığı arzunun giderilmesidir. Uyku durumunun yapısındaki bir şeyin varlığı tarafından tercih edilmediğinde, bu sürecin gerçekleşmesi imkansız olacaktır. Uyku için gerekli ruhsal ön koşul, benliğin uyuma arzusuna ve tüm yaşam ilgilerinden psişik enerjiyi çekmeye yoğunlaşmasıdır; devingenliğe giden tüm yollar engellenmiş olduğundan, benlik diğer zamanlarda bastırma için harcadığı enerjiyi de azaltabilir. Bilinçdışı dürtü, bastırmanın geceleyin gevşemiş olmasından faydalanır, onu rüya ile bilinçliliğe iter. Ancak rüyada benliğin bastırma yoluyla gösterdiği direnç tamamen ortadan kalkmış değildir, sadece azalmıştır. Bu direncin bazısı *rüyaların sansürü* şeklinde kalır ve bilinçdışı dürtünün kendini olduğu gibi ifade etmesini yasaklar. Rüya sansürünün ağırlığı ile, rüyanın yasak anlamının tanınmaz hale gelmesi için gizil rüya-düşünceleri değiştirilmek ve yumuşatılmak zorunda bırakılmıştır. Bu *rüya-çarpıtmasını* açıklar ve görünür rüyanın en çarpıcı özelliğidir. Böylece *bir rüyanın (bastırılmış) bir arzunun (maskelenmiş biçimde) giderilmesi olduğu* iddiasını doğrulamış oluyoruz. Şimdi rüyaların nevrotik bir semptom gibi oluşturulmuş oldukları görülecektir: rüyalar, benlikteki bastırılmış bir dürtünün talepleri ve bir sansürcü gücün direnci arasındaki uzlaşmalardır. Kökenleri benzer olduğundan eşit derecede muğlaktırlar ve yoruma eşit derecede ihtiyaç duyarlar.

Rüya görmenin genel işlevini keşfetmek zor değildir. Bir çeşit yatıştırıcı eylemdir; rüya gören kişiyi uyandırabilecek iç ve dış uyaranları defetmeye ve böylece uykunun bö-

lünmesine engel olmaya yarar. Dış uyaran yeniden yorumlanarak ve bazı zararsız durumlara dönüştürülerek defedilir. İçgüdülerin baskısından kaynaklanan içsel uyarana, gizil rüya-düşünceleri sansür denetimine boyun eğdiği sürece, uyuyan kişi tarafından serbestlik sağlanmıştır ve rüyada doyum bulmasına izin verilmiştir. Ancak eğer gizil rüya-düşünceleri sansür denetimini kabul etmez ve rüyanın anlamı anlaşılır hale gelirse, uyuyan kimse rüyayı kısa keser ve korku içinde uyanır (Bu sınıftaki rüyalar *kaygı rüyaları* olarak bilinir). Rüya görme işlevindeki benzer bir başarısızlık dış uyaran uzaklaştırılamayacak kadar güçlü hale geldiğinde de gerçekleşir (Bu *uyarılma rüyaları* türüdür). Sansürün yardımı ile gizil düşünceleri rüyanın görünür içeriğine dönüştüren sürece *rüya-çalışması* ismini vermiştim. Rüya-çalışması düşüncenin bilinçöncesi malzemesine özgün bir yolla yaklaşmayı kapsar; malzemenin bileşenleri *yoğunlaştırılmış* hale gelir, ruhsal vurgusu *yer değiştirir* ve tamamı görsel imgelere aktarılır ya da *sahnelenir* ve *derinlemesine ayrıntılandırma* ile aldatıcı şekilde tamamlanır. Rüya-çalışması zihnin daha derin, bilinçdışı katmanlarında gerçekleşen, bilindik, normal düşünce süreçlerinden oldukça farklılaşan süreçler için mükemmel bir örnektir. Aynı zamanda, zihinsel faaliyetin diğer alanlarında da keşfedilmesi mümkün olan *sembolizm*in kullanılması (bu sefer ağırlıklı olarak cinsel nitelikte) gibi bir dizi arkaik özellik de gösterir.

Rüyalara neden olan bilinçdışı dürtünün uyanık yaşama dair yoğun ilgi sonucunda, günden geriye kalanların bir bölümü ile bağlantı kurduğunu açıklamıştık; bu bağlantı ile rüya, analiz çalışması için iki kat değerli hale gelir. Bir yandan analiz edilmiş olan bir rüya bastırılmış bir arzunun giderilmesi olarak kendini gösterir; ancak diğer bir yandan önceki günün bazı bilinçöncesi faaliyetlerinin bir devamı olacaktır ve bir belirlenmeyi, bir uyarıyı, bir fikri ya da bir kez daha bir arzunun giderilmesini ifade etse de bir tür konuya sahip olacaktır. Analiz rüyadan iki yönde de fay-

dalanır, rüya aracılığıyla hastanın hem bilinç hem de bilinçdışı süreçleri ile ilgili bilgi edinir. Aynı zamanda rüyalar unutulmuş çocukluk malzemelerine de giriş sağlar ve böylece çocukluk amnezisinin üstesinden büyük oranda rüyaların yorumlanması ile gelinir. Bu açıdan rüyalar daha önce hipnotizmanın yerine getirdiklerinin bir kısmını gerçekleştirir. Bunlara ek olarak, tüm rüyaların cinsel bir içeriğinin olduğunu ya da tüm rüyaların cinsel güdülerin etkisinden doğduğunu rüya-yorumu ile ispatladığımı hiçbir zaman savunmadım, ancak bu iddia bana çok sık atfedildi. Açlık, susuzluk ya da dışkılama ihtiyacının, herhangi bir bastırılmış cinsel ya da bencil dürtü gibi, doyum rüyaları üretebileceğini görmek basittir. Küçük çocukların vakaları rüyalarla ilgili teorimizin geçerliliğini test etmek için oldukça uygundur. Küçük çocuklarda farklı psişik sistemler henüz keskin şekilde birbirinden ayrılmamıştır ve bastırmalar henüz derinleşmemiştir; böylece çoğu zaman açıkça, uyanık yaşamdan kalmış dürtülerin giderilmesi olan rüyalara rastlarız. Zaruri ihtiyaçların etkisi altında, yetişkinler de böyle çocuksu tarzda rüyalar üretebilirler.[1]

Psikanaliz, rüya-yorumunu kullanması ile aynı şekilde, insanların yaptığı sayısız küçük sürçme ve yanlışlıkların – yani semptomatik eylemler- araştırılmasından da yararlanır. Kitap şeklinde ilk olarak 1904'te *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi*[2] başlığı altında yayınlanmış olan bir dizi makalede bu konuyu inceledim. Oldukça ünlenen bu çalışmada, bu fenomenlerin rastlantısal olmadıklarına, fizyolojik açıklamalardan daha fazlasına ihtiyaç duyduklarına, bir anlama sahip olduklarına ve yorumlanabileceklerine, ve diz-

---

[1] (1935'te eklenen not) Rüya görme işlevinin çoğu zaman başarısız olduğu düşünüldüğünde, rüya bir arzunun uygun bir şekilde giderilmesi adına bir *girişim* olarak nitelendirilebilir. Aristoteles'in uyku sırasındaki ruhsal yaşam şeklindeki kadim rüya tanımı hâlâ geçerlidir. Kitabımın başlığını *Düş* değil de *Düşlerin Yorumu* olarak seçmemim bir nedeni de budur.

[2] [*Zur Psychopathologue des Alltagslebens*, Berlin, 1904].

ginlenmiş ya da bastırılmış dürtülerden ve niyetlerden çıkarılabileceklerine dikkat çektim. Ancak rüya-yorumunun ve aynı zamanda bu son bahsettiğim çalışmanın da devasa önemini oluşturan şey, analiz çalışmasına verdikleri destek değil, başka bir özellikleridir. Daha önce psikanaliz yalnızca patolojik fenomenleri çözmekle ilgilenmişti, ve çoğu zaman bu fenomenleri açıklamak için öyle varsayımlara ulaşmıştı ki, bu varsayımların anlamı dikkat çekilen güncel malzemenin önemiyle hiçbir şey paylaşmıyordu. Ancak rüyalarla birlikte, artık uğraşılan şey patolojik bir semptom değil, herhangi sağlıklı bir kişide de gerçekleşebilecek normal bir ruhsal yaşam fenomeniydi. Rüyaların semptomlar gibi oluştuğu ortaya çıktıysa, açıklamaları benzer varsayımları –dürtülerin bastırılması, ikame-oluşumu, uzlaşım-oluşumu, bilincin ve bilinçdışının çeşitli psişik sistemlere bölünmesi- beraberinde getirdiyse, psikanaliz artık psikopatoloji alanında yardımcı bir bilim olmaktan çıkmalıydı, bunun yerine normal olanın anlaşılması için bir o kadar vazgeçilmez olan, daha derin ve yeni bir ruh biliminin temeli haline gelmeliydi. Bundan böyle önermeleri ve bulguları ruhsal vakaların diğer alanlarına taşınabilir; onu uzaklara, evrensel ilgi alanlarına götüren bir yol açılabilirdi.

V. BÖLÜM

Artık psikanalizin gelişimini içeriden anlatmayı bırakmalı ve onun dışarıdan hikayesine yönelmeliyim. Bu zamana kadar bahsettiğim bulgular çoğunlukla kendi çalışmalarımın sonuçlarıydı; ancak anlattıklarıma ileriki tarihlerden malzemeler de ekledim ve kendi katkılarımla öğrencilerim ve takipçilerimin katkıları arasında ayırım yapmadım.

Breuer ile yollarımızı ayırmamızdan sonra geçen on yıldan fazla bir süre boyunca hiç takipçim olmadı. Tek başıma kalmıştım. Viyana'da dışlandım; yurt dışında hiç dikkate alınmadım. 1900'de yayınlanan *Düşlerin Yorumu* için teknik dergilerde neredeyse hiç değerlendirme yazısı yazılmadı. "Psikanaliz Hareketinin Tarihi" adlı makalemde, Viyana'daki psikiyatri çevresince benimsenmiş tavrı örneklendirmek adına, teorilerime karşı çıkan bir kitap yazmış ama hiçbir zaman *Düşlerin Yorumu*'nu okumamış olan klinikten bir asistan ile sohbetimden bahsettim. Klinikte ona *Düşlerin Yorumu*'nu okuma zahmetine değmeyeceği söylenilmişti. Sonradan profesör olan bahsi geçen kişi sohbetimizde söylediklerimi inkar edecek ve hafızamla ilgili şüphe uyandıracak kadar ileri gidecekti. O zaman söylediğim her kelimenin arkasında tamamen durduğumu söyleyebilirim.

Karşı karşıya kaldığım şeyi kavradığımda, konu ile ilgili hassasiyetim büyük ölçüde azaldı. Bununla beraber yalnızlığım da son bulmaya başlamıştı. İlk olarak Viyana'da etrafımda küçük bir öğrenci çevresi toplandı; ve sonrasında, 1906'dan sonra, Zürih'teki psikiyatristlerden haberler gel-

meye başladı. E. Bleuler[1], asistanı C. G. Jung ve diğerleri psikanalize büyük ilgi duyuyorlardı. Birbirimizle kişisel temaslarımız da oldu ve 1908'deki paskalya yortusunda genç bilimin dostları Salzburg'da buluştu ve resmi olmayan kongrelerin düzenli olarak tekrar edilmesinde anlaştılar ve Jung tarafından derlenen ve başlığı *Jahrbuch für psychopatologische und psychoanalytische Forschungen* [*Psikopatoloji ve Psikanaliz Araştırmaları Yıllığı*] olan bir derginin yayınlanması planlandı. Bu dergi benim ve Bleuler'in yönetiminde yayınlanmıştı, ancak Büyük Savaşın başlaması ile yayını durdu. İsviçreli psikiyatristlerin harekete katılması ile aynı zamanda Almanya'nın her yerinde de psikanalize ilgi artmaya başladı; psikanaliz hem çok sayıda yazılı yorumun hem de bilimsel kongrelerdeki tartışmaların konusu haline geldi. Ancak hiçbir yerde arkadaşça ya da adil bir tutumla karşılanmadı. Psikanaliz ile tam olarak tanışmadan, Alman bilimi onu topyekûn reddetmişti.

Psikiyatri, psikoloji ve genel olarak ruhsal bilimler açısından psikanalizin gelecekte nasıl değerlendirileceğini öngörmek benim için günümüzde bile imkansız. Ancak içinden geçtiğimiz dönemin tarihi yazıldığında, Alman biliminin, temsilcilerinden gurur duyacağı bir nedeni olmayacağını sanıyorum. Psikanalizi reddetmelerinden ve bunu kesin şekilde yapma yollarından bahsetmiyorum; bunlar anlaşılabilir ve hiç olmazsa beklenen şeylerdi ve analize karşı çıkanların yeterliliklerinden hiçbir zaman şüphe edilmedi. Ancak bu kadar çok böbürlenmeleri, vicdansız aşağılamaları ve kaba ve bayağı saldırılarının hiçbir mazereti olamaz. Aradan on beş yıl geçmişken duygularımı dışa vurmamın çocukluk olduğu söylenebilir; ekleyeceklerim olmasa bunlardan bahsetmezdim. Yıllar sonra, Dünya Savaşı sırasında bir düşman korosu Alman ulusuna karşı

[1] [Eugen Bleuler (1857-1939). Zürih'te bir ruh sağlığı hastanesi olan Burghölzli'nin başındaydı.]

barbarlık suçu yüklediğinde (yukarıda bahsetmiş olduklarımın hepsini kapsayan bir suç) yaşadıklarımın buna karşı çıkmama izin vermediğini hissetmek yine de beni derinden yaralamıştı.

Muhaliflerimden biri herhangi bir şekilde cinsellikten konuşmaya başladıklarında hastalarını susturması ile böbürlenmişti ve bu tekniği ile nevrozlarda cinselliğin rolünü yargılama hakkı olduğunu açıkça düşünüyordu. Psikanalitik teori ile kolayca açıklanabilen ve dolayısıyla hakkında yanılmanın zor olduğu duygusal dirençler dışında, bence uzlaşmayı asıl engelleyen muhaliflerimin psikanalize hayal gücümün kurgusu olarak bakmalarında ve başarıya doğru giden uzun, sabırlı ve tarafsız çalışmama inanmak istememelerinde yatıyordu. Analizin gözlem ya da deneylere dayanmadığını düşündüklerinden, deney olmadan psikanalizi reddedeceklerini söyleyerek, fikirlerini meşrulaştırdılar. Bu kadar sert düşünmeyenler ise inkar etmiş olduklarını görmekten kaçınarak, direnç göstererek, mikroskop ile bakmama şeklindeki klasik manevrayı tekrar ettiler. Yeni bir konu üzerinde kendilerine ait bir yargı oluşturmaları gerektiğinde, çoğu insanın ne kadar yanlış davrandığı asında dikkat çekicidir. Yıllarca "yüce gönüllü" eleştirmenlerden, psikanalizin filanca bir noktaya kadar doğru olduğu ancak o noktadan sonra abartının başladığını ve kanıt olmadan genellemenin yapıldığını –şimdi bile benzer şeyler söylenir- duymuşumdur. Ancak böylesi bir nokta belirlemekten daha zor bir şey olamaz ki zaten eleştirmenlerin de sadece birkaç hafta ya da gün evveline kadar konudan tamamen bihaber olduklarını biliyorum.

Psikanalizin resmi şekilde lanetlenmesinin sonucunda analistler birbirlerine daha da yakınlaşmaya başladılar. 1910'da Nuremberg'de düzenlenen ikinci kongrede, Ferenczi'nin önerisi üzerine, birçok bölgesel topluluğa bölünmüş, ama ortak bir başkanı olan Uluslararası Psikanaliz Birliği oluşturuldu. Birlik, Büyük Savaşta hayatta kalmayı başardı ve Avusturya, Almanya, Macaristan, İsviçre, Bü-

yük Britanya, Hollanda, Rusya ve Hindistan'da ve aynı zamanda iki tane de Amerika'da[1] olmak üzere farklı şubeleri ile hâlâ varlığını sürdürüyor.* C. G. Jung'un bu birliğin başkanı olarak atanması gerektiğini düşündüm (Daha sonra bunun çok büyük bir talihsizlik olduğu ortaya çıktı). Aynı zamanda psikanalize adanmış ikinci bir dergi de yayına başladı: Adler ve Stekel'in editörlüğünü yaptığı *Zentralblatt für Psychoanalyse* [*Psikanaliz Merkez Dergisi*]. Bir süre sonra üçüncüsü de geldi: iki hekim olmayan analist H. Sachs ve O. Rank'ın editörlüğünü yaptığı *Imago*. Bu dergilerin hedefi analizin ruhsal bilimlerde kullanılmasıydı. Kısa zaman sonra Bleuler psikanalizi savunmak adına bir makale yayınladı.[2] Bir kere bile olsa tartışmada doğru mantık ve dürüstlükle karşılaşmak rahatlatıcı olsa da, yine de Bleuler'in denemesi beni tamamen memnun etmedi. Tarafsız olmanın peşinden büyük bir hevesle koşmuştu; demek ki bilimimizin değerli *muğlaklık* kavramını kendisine borçlu olması bir şans meselesi değildi. Daha sonraları, Bleuler makalelerinde analizin teorik yapısı hakkında eleştirel bir tavır benimsedi ve analizin bu kadar temel olan parçalarını reddetti ya da onlardan şüphe duydu; onun için psikanalizden geriye takdir edilecek ne kaldığını kendi kendime soruyordum. Yine de bir süre sonra "derinlik psikolojisi"ni güçlü şekilde savundu ve şizofreni üzerine kapsamlı çalışmasını da buna dayandırdı. Ancak Bleuler uzun süre Uluslararası Psikanaliz Birliğinin bir üyesi olarak kalmadı; Jung ile aralarındaki bir yanlış anlaşılma so-

---

[1] [Metnin Almancasında şu şekilde ifade edilmiştir: "... Viyana, Berlin, Budapeşte, Zürih, Londra, Hollanda, New York, Pan Amerika, Moskova ve Kalküta'daki yerel gruplar." Yazar özellikle İngilizce çeviri için değişikliği uygun bulmuştur.]

* Paris'te ise 4 Kasım 1926'da Paris Psikanaliz Derneği kurulmuştu. Bu dernek üç ayda bir Doin çatısı altında *Fransız Psikanaliz Dergisi*'ni çıkarıyordu. Brezilya'da da yeni bir grup kurulmaya başlamıştı -çn.

[2] "Die Psychoanalyse Freuds", *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, Bd. II, 1910.

nucu birlikten çekildi ve analiz Burghölzli'yi[1] kaybetmiş oldu.

Resmi olarak kınansa da hem Almanya'da hem de diğer ülkelerde psikanalizin yayılması engellenemedi. Başka bir yazımda[2] psikanalizin gelişim evrelerinden bahsetmiştim ve ilk temsilcilerinin isimlerini vermiştim. 1909'da G. Stanley Hall, Jung'u ve beni Amerika'ya rektörü olduğu Worcester, Massachusettes'teki Clark Üniversitesi'ne, bu kurumun yirminci yıldönümü kutlamalarına davet etti ve burada bir haftayı (Almanca) dersler vererek geçirmemi istedi. Hall haklı olarak bir psikolog ve eğitimci olarak saygı görmüş biriydi ve yıllar önce derslerinde psikanalizi tanıtmıştı. Onda iktidarı değiştiren bir kişi havası vardı; sanki iktidara getirdiklerini daha sonra görevden indirmek onun için keyifli oluyordu. Ayrıca orada, yaşına rağmen psikanalizin heyecanlı bir savunucusu olan ve evrensel olarak saygı görmesinin tüm ağırlığıyla analizin kültürel değerinin savunmasına ve amaçlarının saflığına destek vermiş olan Harvardlı nörolog James J. Putnam ile de karşılaşmıştık. Bu saygıdeğer adamda, saplantı nevrozuna yatkınlığının bir tepkisi olarak, etik bir yanlılık hakimdi ve onda esefle karşıladığımız tek şey psikanalizi belirli bir felsefi sisteme bağlama ve onu ahlaki amaçların hizmetçisi yapma eğilimiydi. O zamanlara ait üzerimde uzun süreli etkisi olan başka bir olay, filozof William James ile karşılaşmamdı. Beraber yürürken gerçekleşen küçük bir sahne hiçbir zaman aklımdan çıkmayacak: birdenbire durdu, taşıdığı çantayı bana uzattı ve anjina pektoris atağı geçer geçmez beni yakalayacağını söyleyerek yürümeye devam etmemi istedi. Bir yıl sonra bu hastalıktan öldü, yaklaşan ölüm karşısında onun olduğu kadar korkusuz olabilmeyi her zaman istemişimdir.

---

[1] [Zürih'teki devlet akıl hastanesi.]

[2] "Psikanaliz Hareketinin Tarihi".

O zamanlar henüz elli üç yaşındaydım. Genç ve sağlıklı hissediyordum ve Amerika'ya kısa ziyaretim her yönden kendime saygımı pekiştirmişti. Avrupa'da hakir görülüyor olduğumu hissediyordum, ama Amerika'da en önemli kişilerle eşit derecede kabul gördüğümü fark ettim. *Psikanaliz Üzerine Beş Ders*'i vermek için Worcester'da kürsüye adım attığımda, o an bana bazı hülyalarımın gerçekleştiği izlenimini verdi: psikanaliz artık bir sanrı ürünü değildi, gerçekliğin kıymetli bir parçası haline gelmişti. Ziyaretimizden sonra Amerika'da hiç ilgi kaybı olmadı; mesleki çevrede çok popüler hale geldi ve birçok psikiyatrist tarafından tıp eğitiminin önemli bir öğesi olarak tanındı. Ancak maalesef özüne çok fazla şey eklemek istendiğinden sıkıntı çekmişti. Dahası onunla hiç ilgisi olmayan birçok suiistimal girişiminde adı kullanılmıştı ve teknik ya da teori ile ilgili titiz ve kapsamlı bir eğitim almak için az fırsat vardı. Bununla birlikte psikanaliz Amerika'da da psikolojinin tüm sorununu tamamen saha dışında tutmakla övünecek kadar toy bir teori ile, Davranışçılık ile çatışma içine girmişti.

Avrupa'da 1911-13 yılları arasında, daha önce bu genç bilimde önemli rolleri olan isimler C. G. Jung ve Alfred Adler, psikanalizden iki farlı hareketin çıkmasına neden oldular. İki hareket de çok tehditkar gözüküyordu ve geniş bir taraftar kitlesini hızlı şekilde elde ettiler. Ancak bu hareketlerin gücü içeriklerinde değil de asıl malzemeyi reddetmeden psikanalizin itici karşılanan bulgularından arınarak cazip hale gelmelerinde yatar. Jung analiz olgularına soyut, kişi-dışı ve tarihsel olmayan nitelikte yeni bir yorum getirmeye kalkıştı ve böylece çocukluk cinselliği ve Oidipus kompleksini tanıma ihtiyacından ve aynı zamanda çocukluğun analizinin gerekliliğinden kaçmayı umdu. Adler ise psikanalizden daha da uzaklaşıyor gibi gözüküyordu; cinselliğin önemini tamamen reddetti, karakterin ve nevrozların oluşumunu sadece insanın güç arzusuna ve bünyesel aşağılıklarını telafi etme ihtiyaçlarına dayandıra-

rak tüm psikanaliz bulgularını esen yele bırakmış oldu. Ancak kapalı sisteminde kullandığı başka isimlerle de olsa, inkar ettiklerine geri dönmek durumunda kaldı; onun "eril protesto*" kavramı haksız yere cinselleştirilen bastırmadan başka bir şey değildi. Psikanalize sırtını dönen bu iki kişiye yönelttiğim eleştiriler oldukça yumuşaktı; hem Adler hem de Jung'a sadece teorilerini "psikanaliz" olarak tanımlamayı bırakmalarını rica ettim. On yıllık bir aradan sonra, psikanalize karşı bu iki girişimin de hiçbir zarara neden olmadan atlatıldığı iddia edilebilir.

Eğer bir topluluk birkaç ana nokta üzerinde uzlaşma ile meydana geliyorsa, bu ortak zemini terk etmiş olan kişilerin bu topluluğa aidiyetlerinin biteceği aşikardır. Gerçi bu eski takipçilerin ayrılması çoğu zaman tahammülsüzlüğümün işareti olarak karşıma getirilmiştir ya da başımda dolaşan uğursuzlukların kanıtı olarak görülmüştür. Jung, Adler, Stekel ve daha başkaları gibi beni terk etmiş olanlara karşı en yeterli cevap; Abraham, Eitingon, Ferenczi, Rank, Jones, Brill, Sachs, Pfister, van Emden, Reik ve diğerleri gibi, on beş yıl kadar sadık bir şekilde, işbirliği içinde benimle çalışan ve çoğu zaman da yakın arkadaş olduğumuz çok sayıda kişinin olmasıdır. Psikanaliz literatüründe zaten seçkin bir yer edinmiş olan en eski öğrencilerimden bahsettim yalnızca; ancak diğerleri de -ve aslında genç olanların ve bana son dönemlerde katılmış olanalar arasında çok umut veren yetenekler var- hafife alınamaz. Tahammülsüz, kendi yanılmazlığına kibirli bir tavırla inanan bir adamın hiçbir zaman bu kadar fazla zeki kişinin üzerinde hüküm sürdüremeyeceğini söyleyerek -özellikle

---

* Kadınların geleneksel dişil rollerden kaçma girişimini açıklar. Bunun en büyük nedeni güç elde etme ve bir durumda daha baskın hissetme isteğidir, bunu aşağılık duygusundan kaçmak için isterler. Erkeklerde ise kendini bir üstünlük kompleksi olarak gösterir. Bu şekilde diğerlerinden daha iyi ya da daha üstün olma gibi büyüklenmeci davranışlarla aşağılık duygusunu saklarlar -çn.

buyruklarında benim gibi pratik çekiciliği bu kadar az ise - kendimi savunabilirim.

Diğer birçok kuruluşu dağıtıp parçalayan Büyük Savaş, bizim "Uluslararası Birliğimize" hiçbir şey yapamadı. Savaştan sonraki ilk toplantı 1920'de, Lahey'de tarafsız bir zeminde yapıldı. Hollandalıların açlıktan kırılan ve güçsüzleşen Orta Avrupa vatandaşlarını nasıl içtenlikle karşıladıklarını görmek heyecan vericiydi; ve bunun harap olmuş bir dünyada bilimsel ilgiler üzerine dostça tartışmalar yapmak için İngiliz ve Almanların aynı masaya oturduğu ilk vesile olduğuna inanıyorum. Hem Almanya'da hem de Batı Avrupa ülkelerinde savaş aslında psikanalize karşı ilgiyi canlandırmıştı. Savaş nevrozlarının gözlemlenmesi ile tıp mesleğinin dikkati nevrotik bozukluklardaki psikojenezin önemine yönelmişti ve "hasta olmanın faydası" ve "hastalığa kaçış" gibi psikolojik kavramlarımızın bazıları aniden ünlü oluverdi. 1918'de Budapeşte'de gerçekleşmiş olan, Alman çöküşünden önceki son kongreye Orta Avrupa müttefik güçleri hükümetlerinin resmi temsilcileri katıldı ve savaş nevrozlarının tedavisi için psikanalitik hizmet istasyonlarının kurulmasında anlaştılar. Ancak bu hiçbir zaman gerçekleşmedi. Aynı şekilde öncü üyelerimizden biri olan Dr. Anton von Freund'un analitik çalışma için Budapeşte'de bir merkezin kurulması ile ilgili kapsamlı planları da zamanın politik düzensizlikleri ve fikrin soylu yaratıcısının zamansız ölümü sonucu başarısız oldu. Fikirlerinin bir kısmı sonradan, 1920'de Berlin'de bir psikanaliz kliniği kuran Max Eitingon tarafından gerçekleştirildi. Macaristan'daki kısa süren Bolşevik yönetimi sırasında Ferenczi, Budapeşte Üniversitesi'nde psikanalizin resmi temsilcisi olarak başarılı bir eğitim sürecini yürütebildi. Savaştan sonra muhaliflerimiz büyük bir keyifle olayların analiz savlarının geçerliliğini çürüten kesin kanıtlar sunduğunu bildirdiler. Dediklerine göre, savaş nevrozları, cinsel etmenlerin nevrotik rahatsızlıkların etiyolojisi ile ilişkisiz olduğunu kanıtlamıştı. Ancak zafer nidaları

yersiz ve zamansızdı. Bir yandan hiç kimse bir savaş nevrozu vakasının ayrıntılı bir analizini henüz gerçekleştirememişti, yani aslında ortada kesin bir durum yokken harekete geçmişlerdi ve bu belirsizlikten hiçbir sonuç çıkarılamazdı. Diğer bir yandan da psikanaliz çok uzun zaman önce, öznenin libidosunun bir nesne yerine kendi benliğine bağlandığı narsisizm ve narsistik nevroz kavramlarına ulaşmıştı. Psikanaliz, cinsellik kavramının kapsamını haksız yere genişletmekle suçlanmasına rağmen, tartışmalı konularda kullanışlı hale geldiğinde bu suç unutuluyordu ve cinsellik ifadesini dar anlamı ile kullandığı yönünde ithamlara maruz kalıyordu.

İlk katartik dönem bir kenara bırakıldığında, psikanaliz tarihi bana göre iki evreye ayrılır. Bunların ilkinde tek başınaydım ve tüm çalışmayı kendi kendime yapmak zorundaydım: bu dönem 1895-96 yılları ile 1906 ya da 1907 yılları arasındadır. O zamandan şimdiye dek süren ikinci evrede takipçilerimin ve işbirlikçilerimin katkıları gitgide artmaktadır. Bu yüzden ciddi bir hastalık tarafından sona yaklaştığıma dair uyarıldığım bu günlerde, çalışmalarımın sona ereceğini sakin bir zihin ile karşılayabiliyorum artık.[1] İşte bu nedenden dolayı, bu *Otobiyografi*'de psikanalizin ikinci evredeki ilerleyişine tam olarak değinmek, yalnızca bana ait bir faaliyet olarak düşünülen ilk evredeki aşamalı yükselişten bahsetmek kadar mümkün değil. Burada yalnızca benim de mühim bir rolümün olduğu özellikle narsisizm, içgüdüler teorisi ve psikanalizin psikozlara uygulanışı alanında yapılmış olan yeni keşiflerden bahsetmemin doğru olacağını hissediyorum.

Artan deneyimlerimin bana Oidipus kompleksinin nevrozun çekirdeği olduğunu iyice gösterdiğini ekleyerek başlamam gerek. Bu aynı zamanda çocukluk cinsel yaşamının doruğu ve sonraki tüm gelişiminin ileri geldiği bir

---

[1] [Aslında Freud bunu yazdığında önünde aktif olarak yaşayacağı on iki yıldan fazla zamanı vardı. Bkz. Ek Yazı.]

kavşak noktasıdır. Ancak eğer öyleyse, analiz ile nevrozların etiyolojisine özgü bir etmeni keşfetmeyi beklemek artık imkansızdı. Hâlâ bir analist olduğu eski yıllarda Jung'un çok iyi şekilde ifade ettiği gibi, nevrozların özellikle onlara ait olan özel içeriklere sahip olmadıkları, ancak normal kişilerin başarılı şekilde üstesinden geldikleri zorluklarda nevrotiklerin çöküş yaşadıkları doğru olmalıdır. Bu keşif kesinlikle bir hayal kırıklığı değildi. Psikanaliz ile ortaya çıkan derinlik psikolojisinin aslında normal ruhsal psikoloji olduğu fikri ile tam bir uyum içerisindeydi. İlerlediğimiz yol kimyanın izlediği yola benzemekteydi; kimyada maddeler arasındaki büyük niteliksel farklılıklar aynı elementlerin bir araya gelme oranlarındaki niceliksel değişikliklere dayanırdı.

Oidipus kompleksinde libido, ebeveynin imgesine bağlıydı. Ancak bundan önce böylesi nesnelerin olmadığı bir dönem vardı. Bu olgudan, öznenin libidosunun kendi benliğini doldurduğu ve onu nesnesi yaptığı durumla ilgili (libido teorisi için temel olan) bir kavram çıktı. Bu duruma *narsisizm* ya da kendini-sevmek denilebilir. Üzerinde ayrıntılı incelemeler bu durumun hiçbir zaman sona ermediğini gösterdi. Öznenin benliği hayatı boyunca, nesneye bağlanmaların dışarıya doğru yayıldığı (*nesne yatırımları*) ve libidonun nesnelerden geriye doğru akabildiği, büyük bir libido havuzunun devrini devam ettirir. Böylece narsistik libido sürekli nesne-libidosuna dönüşür ve sonra tam tersi gerçekleşir. Bu dönüşümün sonucunda varılabilecek en uç nokta, kendini feda etmeye kadar varabilen cinsel ya da yüceltilmiş duygusal bağlılıktır. Şimdiye dek bastırma süreci düşünüldüğünde bastırılan şeye dikkat verilmişti, şimdi ise bu fikirler bastırmayı gerçekleştiren güçler ile ilgili doğru bir tahmin oluşturulmasını mümkün kılmıştır. Daha önce bastırmanın benlikte işleyen kendini koruma içgüdüleri (*benlik içgüdüleri*) tarafından harekete geçirilmiş olduğu ve libidinal içgüdüler üzerinde etki oluşturduğu söylenmişti. Ancak artık kendini koruma içgüdü-

lerinin aynı zamanda libidinal bir doğası olduğu -narsistik libido olduğu- fark edildiğinden, bastırma süreci libidonun kendi içinde meydana gelen bir süreç olarak görülmekteydi: Narsistik libido nesne-libidosunun karşısındaydı, kendini koruma uğraşları nesne-sevgisinin istekleri karşısında, yani daha dar anlamda cinselliğin istekleri karşısında kendilerini savunurdu.

Psikolojide, sonrasında üzerinde başka şeyler de inşa etmeye müsait olacak, güvenilir bir içgüdü teorisinin kurulmasından daha acil bir ihtiyaç yoktur. Ancak henüz böyle bir teori geliştirilmedi, psikanaliz buna benzer teorilere yönelik çabalarda bulunmaya isteklidir. Öncelikle benlik içgüdüleri (açlık, kendini koruma içgüdüsü) ve libidinal içgüdüler (sevgi) arasındaki karşıtlık ortaya kondu, ancak daha sonra narsistik libido ve nesne-libidosu arasındaki yeni bir karşıtlık onun yerini aldı. Bunun konu ile ilgili son söz olmadığı açıktı; biyolojik değerlendirmeler, içgüdülerin sadece tek bir türünün var olduğunu varsayma ile yetinmeyi imkansız kılıyor gibiydi.

Sonraki çalışmalarımda (*Haz İlkesinin Ötesinde, Grup Psikolojisi ve Ego Analizi* ve *Ben ve İd*)[1], uzun bir süre kontrol altında tuttuğum kuramsal araştırma isteğime engel olamadım ve içgüdülerle ilgili soruna yeni bir çözüm için değerlendirmelerde bulundum. Kendini koruma ve türü koruma içgüdülerini *Eros* kavramı altında birleştirdim ve onun karşısına sessizce etkinliğini sürdüren ölüm ya da yıkım içgüdüsünü koydum. İçgüdü genel olarak canlıların bir çeşit esnekliği olarak, bir zamanlar var olan ancak dışarıdan gelen bazı örselenmeler sonucu son bulmuş bir durumun onarılması için bir itici güç olarak görülür. İçgüdülerin bu bilhassa tutucu özelliği *tekrarlama zorlantısı* fenomenleri ile örneklendirilebilir. Hayatın bize sunduk-

---

[1] [*Jenseits des Lustprinzips*, Viyana, 1920; *Massenpsychologie und Ichanalyse*, Viyana, 1921; ve *Das Ich und das Es*, Viyana 1923.]

ları Eros ve ölüm-içgüdüsünün birlikte ve birbirlerine karşı işlemelerinin sonucudur.

Bu yorumlamanın işe yarar olup olmayacağı ortaya çıkacaktır. İçgüdülerle ilgili düşüncelerim psikanalizin en önemli teorik fikirlerinden bazılarını düzenleme ve sağlamlaştırma arzumdan doğmuş olsa da bunlar psikanalizin de ötesine geçmektedir. Libido ve içgüdü gibi en genel kavramları kesinlikten yoksun olan bir bilimi ciddiye almanın imkansız olduğu ile ilgili psikanalize yönelik aşağılayıcı sözleri defalarca duydum. Ancak bu ayıplamalar olguların tamamen yanlış anlaşılmasından kaynaklanır. Açıkça belirlenmiş temel kavramlar ve keskin bir şekilde yazılmış tanımlamalar ancak olgular kısmını mantık sistemi çerçevesine oturtmaya çalışan ruh bilimlerinde mümkündür. Tabii bilimlerde, ki psikoloji de bunlardan biridir, böyle net genel kavramlar gereksizdir ve aslında imkansızdır. Zooloji ve botanik bir hayvanın ya da bir bitkinin doğru ve uygun tanımlarından başlamaz; bugün bile biyoloji yaşam kavramının anlamını kesin olarak verememiştir. Fizik de madde, güç, yer çekimi ve bunun gibi kavramların arzu edilen belirginlik ve kesinlik derecesine ulaşmasını beklemiş olsaydı, hiçbir zaman herhangi bir ilerleme kaydedemeyecekti. Bilimin herhangi bir disiplinindeki temel kavramlar ya da en genel fikirler her zaman ilk bakışta belirsiz kalır ve yalnızca onları ortaya çıkaran fenomenler alanına başvurularak açıklanır; ancak gözlem malzemesinin gittikçe gelişen analizi ile belirginleşebilirler ve önemli ve tutarlı bir anlam bulabilirler.[1] Psikanalize diğer bilimlere davranıldığı gibi davranılmamasının büyük bir adaletsizlik olduğunu daima hissetmişimdir. Psikanalizi bir bilim olarak reddetme olabilecek en inatçı karşı gelmelerle kendini göstermişti. Psikanaliz tamamlanmamış ve yetersiz olduğu ileri sürülerek sürekli ayıplandı; halbuki

---

[1] [Bu paragrafın geri kalan kısmı 1935 yılında eklenmiştir, ancak maalesef *Gesammelte Werke*'de, 1948 basımında çıkarılmıştır.]

gözleme dayanan bir bilimin bulgularının aşama aşama çözümlenmesi ve sorunlarının adım adım çözülmesi dışında bir seçenek olmadığı açıktır. Yine cinsel işlevin uzun süre beklediği onayı elde etmek için çaba harcadığımda, psikanalitik teoriye "panseksüalizm" damgası vuruldu. Ve şimdiye dek görmezden gelinmiş olan çocukluk yıllarındaki rastlantısal izlenimlerin oynadığı önemli rolü vurguladığımda, psikanalizin bünyesel ve kalıtsal etmenleri inkar ettiği – aklımdan dahi geçmeyen bir şey- söylendi. Bu, ne pahasına olursa olsun ve hangi yöntemle olursa olsun yalanlama durumudur.

Çalışmamın ilk dönemlerinde psikanaliz gözlemlerinden yola çıkarak daha genel bakış açılarına varmayı denemiştim. 1911'de yayınlanan kısa bir denemede, "Ruhsal İşleyişin İki İlkesi Üzerine Formülasyonlar[1]", ruhsal yaşamda *haz-acı ilkesi*nin egemenliğine ve bunun yerine *gerçeklik ilkesi* denen şeyin geçmesine dikkat çektim (bunda tabii ki özgünlük yoktu). Daha sonra (1915-17) bir "metapsikoloji" hazırlamaya giriştim: bununla her ruhsal sürecin, sırasıyla *dinamik, topografik* ve *ekonomik* olarak tanımladığım üç eşgüdüm ile alakası içinde tasavvur edildiği bir yaklaşım yöntemini kastetmiştim. Bu girişim bana psikolojinin erişebileceği en yüksek hedef gibi göründü; ancak güdük kaldı. İki ya da üç makale yazdıktan sonra – "İçgüdüler ve Kararsızlıkları", "Bastırma", "Bilinçdışı", "Yas ve Melankoli" vb.[2]-, bu çeşit teorik öngörülerin zamanı henüz gelmemiş olduğundan, belki de akıllılık edip, çalışmalarımı hemen durdurdum. En sonuncu kuramsal çalışmamda, patolojik olguların analitik açıdan değerlendirilmesinden yola çıkarak, ruhsal aygıtımızı parçalara ayırıp inceleme işine koyuldum ve onu *benlik* [*ego*], *altbenlik* [*id*] ve *üstbenli-*

---

[1] [*Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, Bd. III, 1911.]

[2] [*Zeitschrift für psychoanalyse* içinde 1915 ve 1917 yılları arasında yayınlandı.]

ğe [*superego*] böldüm.[1] Buna göre üstbenlik Oidipus kompleksinin varisidir ve insanoğlunun etik standartlarını temsil etmektedir.

Çalışmamın bu son döneminde hasta gözlemine sırtımı dönmüş olduğum ve tamamen kendimi kurama kaptırmış olduğum izlenimini yaratmak istemem. Tam tersine, her zaman analitik malzeme ile yakın temasta kalmış ve hiçbir zaman klinik ya da teknik önemi olan noktaları ayrıntılı bir şekilde çalışmayı bırakmamışımdır. Gözlemden uzaklaşmış olduğumda bile, esaslı felsefe ile herhangi bir temasa girmekten itinayla kaçındım. Yapısal yetersizliğimden dolayı bu zaten çok kolaydı. G.T. Fechner'in fikirlerine daima açıktım ve birçok önemli noktada bu düşünürün peşinden gittim. Psikanalizin Schopenhauer'in felsefesi ile geniş ölçüde kesişmesi -yalnızca duyguların baskınlığı ve cinselliğin çok önemli olduğunu ileri sürmekle kalmadı, aynı zamanda bastırma mekanizmasının bile farkındaydı- öğretisi ile tanışık olmamdan kaynaklanmaz. Hayatımın çok geç bir döneminde Schopenhauer okudum. Tahminleri ve görüleri, psikanalizin bin bir zahmetle elde edilmiş bulguları ile çoğu zaman çok şaşırtıcı şekilde örtüşen başka bir filozof Nietzsche'yi tam da bu sebepten görmezden geldim; bu ilk olmayı sorun etmemle değil, zihnimi rahat tutma isteğimle ilgiliydi.

Nevrozlar analizin ilk konusuydu ve uzun süre de tek konusu olarak kalmıştır. Tıp hekimlerinin nevrozları psikozlardan ayırmasının ve onları organik sinir bozukluklarına bağlamasının yanlış olduğunu her analist şüphesiz kabul edecektir. Nevrozların teorisi psikiyatri bilimine aittir ve psikiyatri öğrenimine başlarken nevrozlarla karşılaşmak kaçınılmazdır. Bununla birlikte tedavi edici sonuçlara analiz ile ulaşılamamasından dolayı, psikozlarla yapılan analitik çalışmalar gereksiz gözükebilir. Ruh hastaları olumlu aktarım oluşturma yetisine sahip değillerdir; böy-

---

[1] *Ben ve İd.*

lece analitik tekniğin temel aracı psikozlarda uygulanamamış olur. Buna rağmen, psikozlara yaklaşım için bir dizi yöntem bulunabilir. Aslında çoğu zaman aktarım kısmen mevcuttur; ancak kullanılabilirliği kısıtlıdır. Buna ek olarak analiz periyodik depresyonlar, paranoyaya bağlı hafif değişimler ve kısmi şizofrenilerde kesinlikle başarıya ulaşmaktadır. Birçok vakada tanının uzun süre psikonevroz ve erken bunama arasında gidip gelmesinin bile bilime ufak da olsa bir faydası olmuştur; çünkü böylesi vakalarda sonlandırılmasına gerek duyulana kadar devam eden terapötik girişimler önemli keşiflere neden olmuşlardır. Burada göz önünde bulundurulması gereken temel değerlendirme, nevrozlarda derinlerden zahmetle çıkarılması gereken birçok şeyin psikozlarda yüzeyde bulunması, herkes tarafından görülebilir olmasıdır. Dolayısıyla analizin birçok iddiasının kanıtlanmasında en yararlı olacak denekler psikiyatri kliniği tarafından sağlanmaktadır. Bu sebepten ötürü analizin çok geçmeden psikiyatrik gözlemin konularına yönelmesi zorunluydu. Çok eski bir tarihte (1896), bir paranoid demans vakasında nevrozdakine benzer etiyolojik etmenlerin ve duygusal karmaşaların varlığını saptayabilmiştim. Jung bunama gösteren kişilerdeki en kafa karıştırıcı stereo-tiplerin bazılarını hastaların yaşam hikayeleri ile ilişkilendirerek açıklamıştı; Bleuler ise analiz ile nevrotiklerde keşfetmiş olduğu mekanizmaların psikozlularda da var olduğunu kanıtlamıştı. O zamandan beri analistler psikozları kavramak adına her zaman çok çaba göstermişlerdir. Özellikle narsisizm kavramı ile çalışmak mümkün olduğundan beri duvarın ardındakini görebilmeyi başarmışlardır. Bu bağlamdaki en önemli başarıya şüphesiz Abraham'ın melankoli izahında ulaşılmıştır. Bu alandaki tüm bilgimizin henüz tedavi edici güce dönüşmediği doğrudur; ancak tek başına teorik kazanç da azımsanamaz ve bu bilgilerin pratikte uygulanması için bekliyor olmak bile memnun edicidir. Uzun vadede psikiyatristler bile kendi klinik malzemelerinin ikna gücüne dire-

nememişlerdir. Şu anda Alman psikiyatrisi analitik görüşler tarafından "barışçıl şekilde istila edilmektedir". Hiçbir zaman psikanalist olmayacaklarını, "ortodoks" ekole ait olmadıklarını ya da ekolün aşırılıkları ile uzlaşmadıklarını ve özellikle cinsel etmenin egemenliğine inanmadıklarını sürekli belirtseler de, daha genç olanların çoğu analitik teorinin bir parçasını benimsemekte ve onu hastaya kendi tarzlarında uygulamaktadır. Tüm işaretler gelecekte de benzer yönde gelişmelerin olacağını göstermektedir.

VI. BÖLÜM

Çok uzun süre psikanalizi inkar etmiş olan Fransa'da psikanalizin tanıtılması ile ortaya çıkan hastalık belirtilerine benzeyen tepkileri anlatayım: Daha önce yaşamış olduklarımın yeniden doğuşuna benziyor bunlar, bununla birlikte bir de kendine has tuhaflıkları var. Psikanalitik terminolojinin, üstten bakışı ve edepsizliği ile Fransız duyarlılığını rencide ettiği gibi akıl almaz basitlikte itirazlar ortaya çıkıyor (Lessing'deki ölümsüz Chevalier Riccaut de la Marlinière akla gelir[1]). Başka bir yorumun daha ciddi bir iddiası var (Sorbonne'daki bir psikoloji profesörüne yakışmayan bir iddia): psikanalizin tüm düşünce metodu *génie latin* [Latin dehası] ile tutarsızlık gösterir. Burada Fransa'nın Anglosakson müttefikleri, analizin destekçileri sayılanlar, açıkça terk edilir. Yorumu duyan da psikanalizin *génie teutonique* [Cermen dehası] için gözde evlat olduğunu ve doğumundan itibaren onu bağrına bastığını sanacaktır.

Fransa'da psikanalize ilgi edebiyatçılar arasında başlamıştır. *Düşlerin Yorumu*'nun yazımından itibaren psikanalizin yalnızca tıbbın bir konusu olmaktan çıktığı düşünüldüğünde bu daha anlaşılır hale gelir. Almanya'da ortaya çıkışı ve bugün Fransa'da zuhur edişi arasında geçen za-

---

[1] [*Minna von Barnhelm*'deki tuhaf Fransız paralı asker, kartlarla yaptığı seri hareket hile olarak tanımlandığında şaşırır: "Comment, Mademoiselle? Vous appelez cela 'cheating'? Corriger la fortune, l'enchainer sous ses doigts, être sûr de son fait ("Nasıl Matmazel? Almanlar buna 'hile' mi derler? Hile! Ah ne kadar zavallı bir dil, demek Almanca bu kadar yavan bir dil!").]

manda edebiyat ve estetik alanlarına, dinler tarihine ve tarih-öncesi bilimine, mitolojiye, halkbilimine, eğitime vb. sayısız kez uygulanmıştır. Bunların hiçbirinin tıp ile pek alakası yoktur; aslında yalnızca psikanaliz aracılığıyla tıpla bağlantılıdırlar. Bu sayfalarda ayrıntılı bir şekilde onları inceleme ile meşgul olmayacağım[1], ama onlardan hiç bahsetmeden de geçemem; çünkü hem psikanalizin doğasının ve değerinin doğru şekilde idrak edilmesi için önemlidirler, hem de her şeyden öte burada çalışma hayatımı açıklamak durumundayım. Psikanalizin bu uygulamalarının çoğunun başlaması çalışmalarıma dayanmaktadır. Tıptan bağımsız ilgilerimi doyurmak adına ana yoldan zaman zaman saptığım olmuştur. Daha sonra, diğerleri (sadece doktorlar değil, farklı alanlardaki uzmanlar da) izlerimi takip ermişler ve benden farklı konulara da eğilmişlerdir. Ancak burada anlatacaklarım ile ilgili yaptığım plan psikanalizin bu uygulamalarında sadece kendi payımdan bahsetmem ile sınırlı olduğundan, yalnızca önem ve kapsamlarının oldukça yetersiz bir resmini burada sunabileceğim.

Oidipus kompleksi ile ilgili birçok ima gözüme çarptı ve onun farklı birçok yerde karşıma çıktığını fark ettim. Şairin böylesi korkutucu bir konuyu seçmesi ya da üretmesi benim için kafa karıştırıcıydı ve konuya etkileyici yaklaşımı ile insanın üzerinde bıraktığı etki ve kaderin böylesi trajedilerinin genel özellikleri de oldukça bunaltıcıydı. Ancak şairin ruhsal yaşama dair evrensel bir kanunu tüm duygusal yanları ile yakalamış olduğu fark edildiğinde, tüm bunlar anlaşılır hale geliyor. Öyleyse yazgı ve kehanet içsel gereksinimlerin vücut bulmasından başka bir şey değildir; ve yanlışlıkla ve istemsizce kahramanın günah işlemesi suç eğilimlerinin *bilinçdışı* doğasının besbelli doğru bir ifadesidir. Yazgı trajedisini bu şekilde kavradıktan sonra,

---

[1] [Hatırlanacaktır ki bu çalışma aslında bir tıp otobiyografileri dizisinin bir bölümünü oluşturmuştu.]

bir karakter trajedisine tek adımda ulaşılabilirdi -üç yüz yıl boyunca anlamı tam olarak keşfedilmeden ya da yaratıcısının yazarken sahip olduğu güdüler üzerine düşünmeden hayran olunmuş olan *Hamlet*. Şairin bu nevrotik yaratımının, gerçek dünyadaki sayısız emsalleri gibi, gelip Oidipus kompleksine saplanması rastlantı değildi; çünkü Hamlet, Oidipus arzularının konusu olan iki eylem için başkasından öç alma görevi ile yüzleşti, ve bu görevden önce kendi gizli suçluluk duygusundan dolayı kolu felce uğradı. Shakespeare *Hamlet*'i kendi babasının ölümünden kısa bir süre sonra yazmıştır.[1] Bu trajedinin analizi[2] için yaptığım öneriler daha sonra Ernest Jones tarafından [1910] tam olarak

---

[1] (1935'te eklenen not) Sözümü geri alıyorum. William Shakespeare'in, Stratford'dan bir oyuncunun, uzun süre ona atfedilmiş olan çalışmaların yazarı olduğuna artık inanmıyorum. J. T. Looney'in *Shakespeare' Identified* [1920] adlı kitabının yayınlanmasından sonra aslında Oxford kontu Edward de Vere'nin bu takma adın ardında gizlendiğine neredeyse ikna oldum. – [1935'te İngiliz çevirmen bu eklenen dipnotun taslağını teslim aldığında, Freud'a bunu tekrar düşünmesini istemek için yazacak kadar çok şaşırmıştı – gerçeklik ya da teori zemininde değil de notun ortalama İngiliz okuru üzerindeki muhtemel etkisinden ve özellikle atıfta bulunulan kitabın yazarının kötü namından dolayı. Mektubunun çevirisinden bir alıntıdan da görüleceği gibi Freud'un cevabı epeyce hoşgörülüydü. Mektup 29 Ağustos 1935 tarihlidir. "...Shakespeare-Oxford notuna istinaden öneriniz beni bir fırsatçı olarak gösterme gibi olağandışı bir duruma sokar. Bu soruna karşı İngiliz tutumunu anlayamıyorum: Edward de Vere kesinlikle Will Shakespeare kadar iyi bir İngilizdi. Ancak konu analitik ilgiden çok uzak olduğundan ve sessiz kalmama çok önem verdiğinizden, notu kesmeye ya da yalnızca 'Özel nedenlerden ötürü bu noktayı vurgulamayı artık istemiyorum' gibi bir cümlenin eklenmesine razıyım. Siz kendiniz karar verin. Diğer yandan, Amerika baskısında tüm notun olduğu gibi kalmasından memnun olurum. Benzer şekildeki narsist savunmadan orada korkulmuyor olmalı..." Böylece 1935 yılının İngiliz baskısındaki not şöyledir: "Bu noktayı herhangi bir şekilde vurgulamayı istememek için özel sebeplerim var."]

[2] [Freud *Düşlerin Yorumu*'nun ilk baskısında onları ortaya koydu.]

geliştirildi. Daha sonra aynı örneği Otto Rank, dramatistlerin seçtikleri malzemeyi incelemek için başlangıç noktası olarak kullandı. Ensest konusu üzerine kapsamlı kitabında[1] Oidipus durumu ile ilgili temaların yazarların kurgularında ne kadar sık konu edildiğini ortaya koydu ve dünya edebiyatında malzemenin dönüşüm, değişim ve yumuşatılma şeklinin izlerini sürdü.

Buradan yola çıkarak genel olarak şiirsel ve sanatsal yaratımın analizini sürdürmek çok cezbediciydi. İmgelem dünyası, gerçek hayatta terk edilmesi gereken içgüdüsel doyumların yerini dolduran ve haz ilkesinden gerçeklik ilkesine doğru acı verici geçiş sırasında yaratılmış bir "sığınak" gibi gözüküyordu. Sanatçı, nevrotik gibi, doyum vermeyen bir gerçeklikten imgelem dünyasına sığınıyordu; ancak nevrotikten farklı olarak, ondan geri dönmek için bir yol bulabiliyor ve bir kez daha gerçeklikte sabit bir tutunma noktası elde edebiliyordu. Yaratımları, sanat çalışmaları, rüyalarda olduğu gibi bilinçdışı arzuların imgesel olarak doyurulmasıydı ve rüyalar gibi uzlaşma niteliğindelerdi; çünkü onlar da bastırma güçleri ile açık bir çatışmadan kaçınmaya zorlanmışlardı. Ancak diğer insanlarda ilgi uyandırmayı hesap etmeleri ve onlarda da benzer bilinçdışı arzu dürtülerini ortaya çıkarmaları ve bunları doyurabilmeleri açısından, rüya görmenin asosyal, narsist ürünlerinden farklılaşıyorlardı. Bunun dışında, "kışkırtma payı" olarak adlandırmış olduğum, biçimsel güzelliğin algısal hazzından istifade ediyorlardı. Psikanalizin yapabildiği; sanatçının yaşamı ile ilgili izlenimleri, deneyimlediği fırsatları ve çalışmaları arasındaki ilişkileri ele alarak, onlardan bünyesel yapısını ve bünyesinde etkin olan dürtüleri -yani tüm insanlarla ortak olan kısmını- yeniden inşa etmektir. Bu amaç doğrultusunda örneğin, Leonardo da Vinci'yi inceleme konusu yaptım. Bu inceleme onunla alakalı tek bir çocukluk hatırasına dayanır ve özellikle *Aziz*

---

[1] *Das Inzest-Motiv in Dichtung und Sage*, Viyana, 1912.

Anna, Bakire ve Çocuk resmini açıklamayı amaçlar. Bir sanat eserinden alınan keyif böyle bir analiz ile kazanılan bilgiden dolayı azalmayacaktır. Psikanalizin yabancısı olan bir kimse bu bağlamda analizden belki de çok fazla şey beklemiş olabilir, çünkü büyük olasılıkla onu en çok ilgilendiren iki sorun üzerine analizin ışık tutmamış olduğunu itiraf etmek gerekir: Psikanaliz sanatsal yeteneğin doğasını aydınlığa kavuşturmaya yönelik hiçbir şey yapamaz, öte yandan sanatçının çalıştığı araçları da -sanatsal tekniği de- açıklamaz.

W. Jensen'in özgün bir değeri olmayan *Gradiva* isimli kısa bir hikayesinden yola çıkarak, yazarın uydurduğu rüyaların gerçek olanlarla benzer şekilde yorumlanabilir olduğunu ve "rüya-çalışması"nda bize tanıdık gelen bilinçdışı mekanizmaların aynı zamanda kurgusal yazarlık süreçlerinde de etkili olduğunu gösterebildim. *Espriler ve Bilinçdışı İle İlişkileri*[1] adlı kitabım dolaylı olarak *Düşlerin Yorumu*'ndan türemiş olduğundan adeta bir ikinci baskıydı. O zamanlar çalışmam ile ilgilenen tek arkadaşım, bana rüya yorumlarımın çoğu zaman sanki bir mizahmış gibi onu etkilediğini belirtti. Bu izlenime biraz ışık tutmak adına mizahları incelemeye başladım ve mizahlarda kullanılan teknik yöntemlerde özlerinin yattığını ve bunların "rüya-çalışması"nda kullanılan araçlarla benzer olduğunu -yani bir şeyin yoğunlaşması, yer değiştirmesi, daha önemsiz olan ya da karşıtı olan bir şey ile temsili vb.- buldum. Bu ekonomik bir incelemeye neden oldu: Bir mizah sonucu elde edilen yüksek hazzın kaynağı neredeydi? Buna cevap şuydu: mizahta bir haz ödülünün (*ön haz*) sunulmasının cazibesinden dolayı bastırmayı sürdürmek için harcanan enerji bir an için durduruluyordu.

1907'de takıntılı eylemler ve dini uygulamalar ya da ritüeller arasındaki dikkat çekici benzerlikleri bulmamla baş-

---

[1] [İlk Almanca baskısı *Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten* başlığı altında, Viyana, 1905.]

layan din psikolojisine olan katkılarıma çok kıymet veririm. Daha derin bağlantıları henüz fark edemediğim bir dönemde, takıntılı nevrozu çarpıtılmış kişisel din olarak ve dini de bir çeşit evrensel takıntılı nevroz olarak tanımlamıştım. Daha sonra, 1912'de Jung'un nevrotiklerin ve ilkel kişilerin ruhsal ürünleri arasındaki kapsamlı benzerliklerle ilgili net bulguları dikkatimi bu konuya çevirmeme neden oldu. *Totem ve Tabu*[1] isimli kitabımda toplanmış olan dört denemede, ensest dehşetinin uygar ırklardansa ilkel ırklar arasında belirgin olduğunu ve bu dehşete karşı özel savunma araçlarını ortaya çıkardığını belirttim. Tabu yasaklamaları (ahlaki kısıtlamaların zuhur ettiği en eski haller) ve duygusal ikirciklikler arasındaki ilişkileri inceledim ve animizm olarak bilinen evrenin ilkel şeması altında, psişik gerçekliğe aşırı değer verilmesi ilkesini, sihrin kökeninde de yatan "düşüncelerin mutlak-kudreti" ilkesini keşfettim. Her noktada takıntılı nevroz ile karşılaştırma yaptım ve bu dikkat çekici bozuklukta ilkel ruhsal yaşam ilkelerinin hâlâ ne kadar çok hükmü olduğunu ortaya koydum. Ancak her şeyden öte ilkel kabilelerdeki ilk örgütlenme sisteminden, sosyal düzenin başlangıcı ile tam gelişmemiş bir din ve az sayıda tabu yasaklamalarının amansız hükmünün bir araya geldiği bir sistemden, totemizmden etkilendim. Totemizmde onurlandırılan varlık her zaman en nihayetinde bir hayvandır, klanın da aynı zamanda bu hayvanın soyundan geldiği iddia edilir. Birçok bulgu her ırkın, en gelişmiş olanların bile, totemizm evresinden bir kere geçmiş olduğuna işaret eder.

Bu alandaki çalışmalarımın ana yazınsal kaynakları, değerli olgu ve düşüncelerin madeni olan J.G. Frazer'ın (*Totemizm ve Egzogami* ve *Altın Dal*) iyi bilinen çalışmalarıdır. Ancak Frazer totemizm sorunlarını açığa kavuşturmaya yönelik çok fazla sonuca varmamıştı; konu üzerindeki görüşlerinin temelini birçok kez değiştirdi ve diğer etno-

[1] [İlk Almanca baskısı *Totem und Tabu* başlığı altında, Viyana, 1913.]

loglar ve tarih-öncesi ile uğraşan kişiler de benzer ölçüde tereddüt ve anlaşmazlık içerisindeydiler. Çıkış noktam totemizmin iki tabu emri (totemi öldürme ve kendi totem klanından herhangi bir kadınla cinsel ilişkiye girme) ile Oidipus kompleksinin iki unsurunun (babayı öldürmek ve anneyi karısı yapmak) dikkat çekici şekilde mütekabiliyeti oldu. Böylece hayvan-totemini baba ile eşleştirmeye yöneldim; aslında ilkel insanlar da klanın atası olarak hayvanı onurlandırarak benzer bir eşleştirme yapıyorlardı. Burada psikanalize ait iki olgudan faydalandım: "totemizmin çocuklukta geri dönüşü"nden bahseden Ferenczi'nin yaptığı talihli bir çocuk gözlemi ve çoğu zaman hayvanın babanın ikamesi olduğunu -Oidipus kompleksinden doğan baba korkusunun yer değiştirmesi ile oluşan bir ikameortaya koyan çocuklardaki hayvan fobisinin analizi. Babayı öldürmenin totemizmin çekirdeği olduğunu ve dinin oluşumunda da başlangıç noktası olduğunu düşünmemi engelleyecek fazla bir eksiklik kalmamıştı.

W. Robertson Smith'in *The Religion of the Semites* [*Samilerin Dini*] çalışmasından haberdar olduğumda eksik kalan öğe de sağlanmış oldu. Yazar (hem bir fizikçi hem de İncil uzmanı olan dahi bir adam), totemci dinin önemli bir kısmını oluşturan totem şölenini tanıtmıştı. Yılda bir kez, yılın geri kalan zamanı kutsal olarak görülen totem hayvanı klanın tüm üyelerinin karşısında bir törenle öldürülürdü ve ardından yas tutulurdu. Yas tutmayı büyük bir şölen izlerdi. Darwin'in başlangıçta her insanın güçlü, hiddetli ve kıskanç tek bir erkeğin hakimiyeti altındaki kavimlerde yaşadığı varsayımını daha fazla dikkate aldığımda, tüm bu bileşenler dışında karşıma şu hipotez ya da daha doğrusu görüş çıktı. İlk kavmin babası sınır tanımayan bir despot olduğundan, tüm kadınlara el koymuştu; onun için tehlikeli rakipler olan oğulları öldürülmüş ya da uzaklaştırılmıştı. Ancak bir gün oğulları bir araya gelmiş ve hem düşmanları hem de ülküleri olan babalarını bastırmak, öldürmek ve yok etmek için birleşmişlerdi. Bu ey-

lemlerinden sonra birbirlerinin yolunu kestiklerinden kimse mirası devralamadı. Başarısızlık ve pişmanlığın etkisi altında, aralarında bir anlaşmaya varmayı öğrendiler. Böyle bir eylemin tekrarını önlemek için totemizmin buyrukları altında bir kardeşlik klanında birleştiler ve babalarını öldürme sebepleri olan kadına sahip olmaktan hepsi vazgeçti. Daha sonra yabancı kadınlara yöneldiler ve bu totemizm ile oldukça yakın ilişkisi olan egzogaminin kökenini oluşturdu. Totem şöleni insanın suçluluk duygusunun (ya da "ilk günah") doğduğu ve aynı zamanda sosyal örgütlenmenin, dinin ve ahlaki kısıtlamaların başlangıcı olan korkunç eylemin merasimiydi.

Bu durum tarihsel bir olay olarak görülsün ya da görülmesin, dinin bu baba kompleksi çerçevesinde oluştuğunu ve bu komplekse hükmeden ikircilikliğe dayandığını düşündürür. Korkulmuş ve nefret edilmiş, onurlandırılmış ve haset edilmiş olan birincil babanın ikamesi olarak totem hayvanından yararlandıktan sonra artık bu ikame Tanrının prototipi haline gelmiştir. Bir yandan baba katlinin bedelinin ödenmesine ve diğer yandan bu eylem ile elde ettiklerini emniyete almasına dair anlaşmaların art arda gelmesi kanalıyla oğulun babasına karşı isyankarlığı ve sevgisi birbirlerine karşı sürekli mücadele ederler. Bu din görüşü Hristiyanlığın psikolojik temeli üzerine parlak bir ışık tutmaktadır; totem şöleni biraz değişikliğe uğramış olsa da hâlâ komünyon şeklinde sürmektedir. Bu son gözlemin Robertson Smith ve Frazer'ın çalışmalarında bulunabileceğini ve benim gözlemim olmadığını açıkça belirtmeliyim.

Etnologlar Theodor Reik ve G. Róheim *Totem ve Tabu*'da geliştirmiş olduğum düşünce dizisi ile ilgilenmişler ve birçok önemli çalışmada bunu geliştirmiş, açmış ya da düzeltmişlerdir. Kendim de o zamandan beri birçok kez, "bilinçdışı suçluluk duygusu" (nevrotik ızdırapların ortaya çıkmasında önemli bir rol oynar) ile ilgili incelemelerim sırasında, ve bireyin psikolojisi ve sosyal psikoloji arasında daha yakın bir bağlantı oluşturma çabalarımda bu düşün-

celere dönmüşümdür.[1] Dahası hipnoza yatkınlığı açıklarken, insanoğlunun gelişiminin "ilk kavim" çağından kalma arkaik bir miras olduğu fikrinden faydalanmışımdır.

Genel olarak ilgi görseler de psikanalizin diğer bazı uygulamalarında doğrudan pek yer alamadım. Nevrotik bireylerin fantezileri ile mitlerde, efsanelerde ve peri masallarındaki insanların ve grupların imgesel yaratımı oldukça benzerdir. Mitoloji, Otto Rank'ın özel alanı haline gelmiştir; mitlerin yorumlanması, onların izini tanıdık bilinçdışı çocukluk komplekslerine kadar sürme, astral açıklamaların yerine insan dürtülerinin keşfinin geçmesi, tüm bunlar büyük ölçüde onun analitik çabalarından dolayıdır. Sembolizm konusu ile de takipçilerim arasından birçok kişi ilgilenmiştir. Sembolizm psikanalize birçok düşman edindirmiştir; gereğinden fazla yavan zihinlere sahip birçok araştırmacı rüyaların yorumundan doğan sembolizmi hiçbir zaman kabul etmemiş, bundan dolayı psikanalizi suçlamıştır. Ancak sembolizmin keşfi konusunda analiz suçsuzdur; çünkü aslında diğer düşünce alanlarında (halkbilimi, efsaneler ve mitler gibi) sembolizm uzun zamandır bilinir ve bu alanlarda "rüyaların dilinde" oynadığından daha da geniş bir rol oynar.

Analizin eğitime uygulanması ile ilgili ise hiçbir katkım olmadı. Ancak çocukların cinsel yaşam ve ruhsal gelişimi gibi analitik keşiflerin eğitimcilerin dikkatini çekmesi ve bu sayede sorunlarını yeni bir ışık altında görmeleri doğaldı. Zürih'te Protestan bir papaz olan Dr. Oskar Pfister, bu düşünce çizgisini yorulmadan takip etti ve analiz uygulamasının yüceltilmiş bir niteliği olan dinin korunmasına ters düştüğünü de düşünmedi. Benzer şekilde çalışanların arasında ikisi de Viyanalı olan Dr. Hug-Hellmuth Hanıme-

[1] *Ben ve İd* ve *Grup Psikolojisi ve Ego Analizi.*

fendi ve Dr. S. Bernfeld'den de bahsetmek gerekir.[1] Analizin sağlıklı çocukların tedbir amaçlı eğitimi için ve gerçekten nevrotik olmasa da normal gelişimden sapmış olan çocukları düzeltmek için uygulanması çok başarılı sonuçlar vermiştir. Bundan böyle psikanalizin uygulanışını hekimlerle sınırlandırmak ve meslek dışında olanları psikanalizin dışında bırakmak mümkün değildir. Aslında, özel bir eğitimden geçmemiş bir hekim, diplomasına rağmen, analizde meslek dışıdır; ve uygun şekilde eğitilmiş hekim olmayan bir kişi, arada sırada bir hekime başvurarak, sadece çocukların değil aynı zamanda nevrotiklerin de analitik tedavisini gerçekleştirebilir.

Psikanalizin gelişimi ile mücadele etmek faydasızdır; psikanaliz öyle bir gelişim sürecinden geçmiştir ki sözcüğün anlamları çoğalmıştır. Başlangıçta özel bir terapötik yöntemin ismi iken, şimdi aynı zamanda bir bilimin -bilinçdışı ruhsal süreçlerin bilimi- adı haline gelmiştir. Bu bilim bir sorunun tamamıyla nadiren tek başına ilgilenebilir; ancak bilginin çok sayıda alanına kıymetli destekler vermiştir. Psikanalizin uygulama alanı, tamamlayıcısı olduğu psikolojinin alanı kadar geniştir.

Yaşamım boyunca verdiğim emek yığınına dönüp baktığımda, birçok başlangıçlar gerçekleştirdiğimi ve birçok öneri ortaya attığımı söyleyebilirim. Gelecekte emeklerimin belirli etkileri olacaktır, fakat bu etkilerin az mı çok mu olacağını bilemiyorum. Ancak bilgimizin ilerlemesi için önemli bir yol açmış olduğumu ümit ettiğimi söylemeliyim.[2]

---

[1] (1935'te eklenen not) Bunlar yazıldığında, Melanie Klein Hanımefendi ve kızım Anna Freud'un çalışmalarından dolayı çocuk analizi büyük bir hız kazanmıştı.

[2] [Bu son cümle 1935'te eklenmiştir.]

EK YAZI (1935)

Otobiyografik çalışmalar dizisinin editörü, bir süre aradan sonra bu çalışmalardan herhangi birine bir devam yazısının yazılabileceğini, bildiğim kadarıyla, düşünmemiştir; böyle bir durum sadece benim çalışmamda gerçekleşmiş olabilir. Amerikalı yayıncım bu küçük çalışmayı yeni bir baskıda yayınlamak istediğinden bunları yazmaya giriştim. Bu çalışma ilk önce Amerika'da, 1927'de (Brentano tarafından yayınlanan) *An Autobiographical Study* başlığı altında ortaya çıktı; ancak tedbirsizce tüm kitaba ismini veren *The Problem of Lay-Analyses* adlı başka bir denemem de bu ciltte piyasaya sürülmüş ve bu çalışmayı gölgede bırakmıştı.

Bu sayfalarda iki ana konu gözden geçirildi: hayatımın hikayesi ve psikanalizin geçmişi. Aslında bunlar oldukça iç içe geçmiştir. Bu *Otobiyografi* psikanalizin nasıl yaşamımın tüm içeriği haline geldiğini gösterir ve haklı olarak bilim ile ilişkilerimle kıyaslandığında kişisel deneyimlerimin hiç ilgi çekmediğini varsayar.

Bu çalışmayı yazmadan kısa bir süre önce habis bir rahatsızlığın nüksetmesi ile yaşamım yakında son bulacak gibi gözüküyordu; ancak 1923'te cerrahi beceri beni kurtardı. Hayatıma ve çalışmalarıma devam edebildim, ama acıdan hiçbir zaman kurtulamadım. O zamandan beri geçen on yılı aşkın süre içerisinde, ne analitik çalışmayı ne de yazmayı hiçbir zaman bırakmadım – toplu eserlerimin Almanca baskısının yirminci cildinin tamamlanması bunu doğrular. Ancak kendimde önemli bir değişimin meydana gelmiş olduğunu keşfediyorum. Gelişimim sırasında birbirine geçmiş olan iplikler şimdi birbirlerinden ayrılmaya

başladı; yaşamımın ileri bir döneminde edinmiş olduğum ilgiler geride kaldı, daha eski ve ilk olanlar bir kere daha öne çıktı. Bu son on yılda önemli analitik çalışmalar gerçekleştirdim; *Ketlenmeler, Semptomlar ve Kaygı* (1926'da yayınlandı) kitabımdaki anksiyete sorununu tekrar gözden geçirdim ve 1927'de cinsel "fetişizm"e yalın bir açıklama getirdim. Bununla beraber iki tür içgüdünün var olduğu (Eros ve ölüm içgüdüsü) ile ilgili hipotezimi ve ruhsal kişiliğin benlik, üstbenlik ve altbenlik şeklindeki ayrımı ile ilgili önerimi (1923'de) ortaya attığımdan beri psikanalize daha kesin katkılarım olmamıştır. O zamandan beri konu üzerine yazmış olduklarım ya esaslı değildir ya da sonrasında başkaları tarafından da sunulabilecek katkılar olmuştur. Bu durum kendimde fark ettiğim bir değişim ile, geriye yönelik bir gelişim dönemi olarak tanımlayabileceğim bir değişim ile bağlantılıdır. Hayat boyu tabii bilimlerin, tıp ve psikoterapinin dolambaçlı yolunda ilerledikten sonra ilgim, düşünmeye yetecek kadar yaşı olan bir gençken beni kendine hayran bırakmış olan kültürel sorunlara geri döndü. Psikanalitik çalışmalarımın doruğundayken, 1912'de, din ve ahlakın kökenlerini incelemek adına analizin yeni keşfedilmiş bulgularından faydalanmaya başladım ve *Totem ve Tabu* kitabını yazdım. Bu eseri sonradan kaleme aldığım iki denemede, *Bir Yanılsamanın Geleceği* (1927) ve *Uygarlık ve Hoşnutsuzukları*'nda (1930), daha da ileri taşıdım. İnsanlık tarihindeki olayların, insan doğası, kültürel gelişim ve ilkel deneyimlerin çökeltileri (en baş örneği dindir) arasındaki etkileşimin, psikanalizin bireyde araştırdığı benlik, altbenlik ve üstbenlik arasındaki dinamik çatışmaların yansımasından -daha geniş bir ortamda tekrarlanan tam olarak benzer süreçlerden- başka bir şey olmadığını çok daha belirgin şekilde algıladım. *Bir Yanılsamanın Geleceği*'nde dini temel olarak olumsuz bir açıdan değerlendirdim. Daha sonra daha adil bir formül buldum: gücünün, içerdiği hakikatte yattığı varsayılırken, buradaki

hakikatin maddi değil, tarihsel bir hakikat olduğunu ortaya koydum.

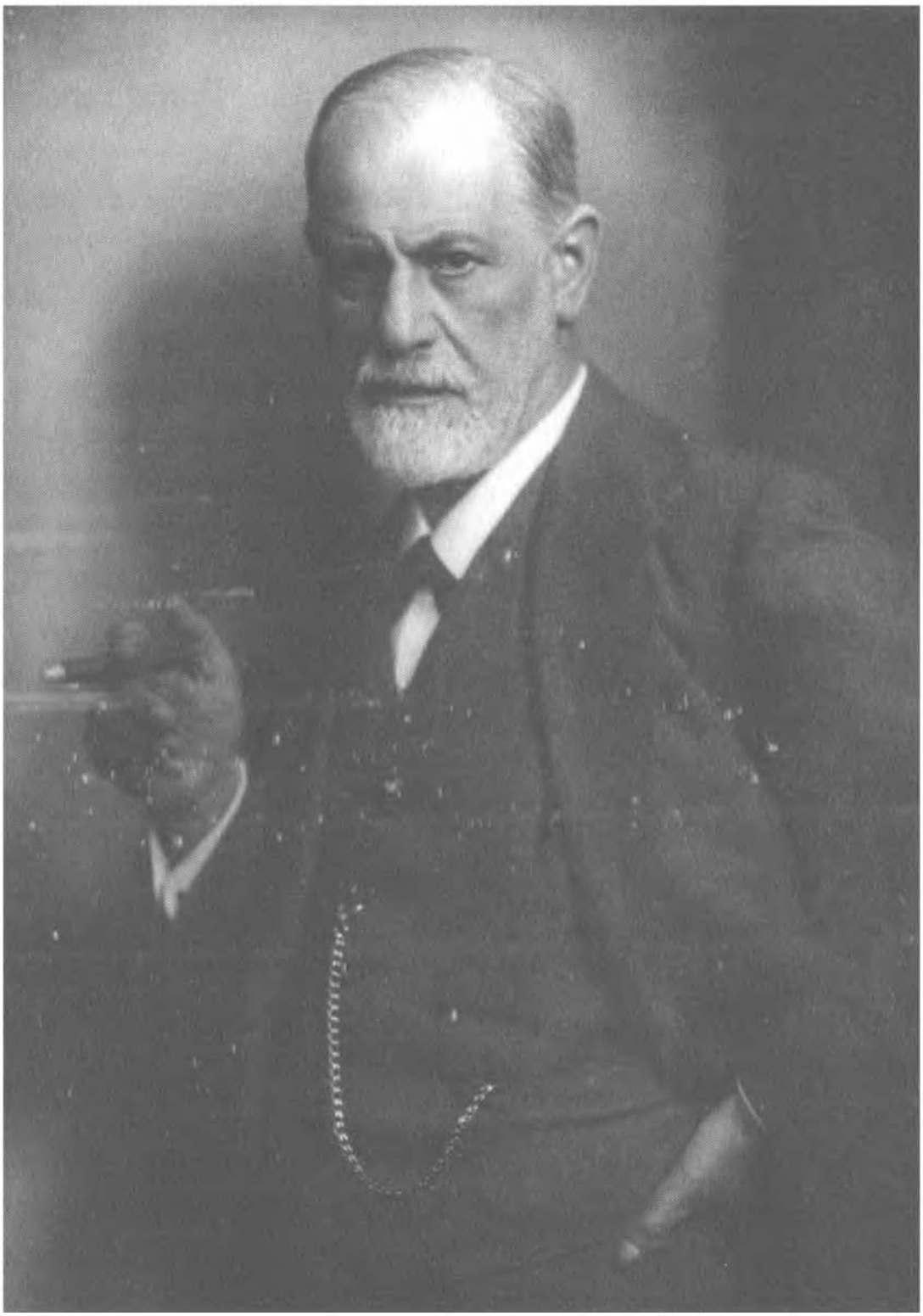
Psikanalizden doğmasına rağmen onun ötesine geçen bu çalışmalar, belki de halkın sempatisini psikanalizin kendisinden daha çok uyandırmıştır. Almanya gibi büyük bir ulusun dinlemeye hazır olduğu yazarlar arasında yer almama dair kısa ömürlü illüzyonu yaratınada rol oynamış da olabilirler. 1929'da, arkadaşça ve anlamlı sözleri ile Thomas Mann (Alman ulusunun tanınmış sözcülerinden biri) benim modern düşünce tarihindeki yerimden bahsetti. Kısa bir süre sonra, 1930'da, Goethe ödülü ile ödüllendirildiğimde Frankfurt'taki Rathaus belediye binasında verilen resepsiyona kızım Anna benim yerime katılmıştı. Bir vatandaş olarak yaşamımın doruk noktasıydı. Kısa süre sonra ülkenin sınırları daraldı ve ulus bizi artık tanımaz oldu.

Bu otobiyografik notları artık burada kesebilirim. Kamuoyunun benim kişisel meselelerim – mücadelelerim, hayal kırıklıklarım ve başarılarım- hakkında daha fazlasını öğrenmeye ilgisi olduğunu düşünmüyorum. Bazı yazılarımda (*Düşlerin Yorumu* ve *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi* gibi), çağdaşları ya da gelecek nesiller için hayat hikayelerini anlatan kişilerin genelde olduğundan çok daha açık ve içten olmuşumdur. Bunun için ise çok az teşekkür almışımdır ve deneyimlerimden yola çıkarak kimseye beni takip etmesini öneremem.

Son on yıldaki psikanalizin tarihi üzerine birkaç söz daha eklemeliyim. Psikanalizin devam edeceğine dair hiçbir şüphe olmamalı; hayatta kalma becerisini ve bir bilgi alanı ya da bir terapötik yöntem olarak gelişme kapasitesini zaten kanıtlamıştır. Uluslararası Psikanaliz Birliği'nde örgütlenmiş olan destekçilerinin sayısı hatırı sayılır derece artınıştır. Daha eski yerel gruplara (Viyana, Berlin, Buda-

peşte, Londra, Hollanda, İsviçre ve Rusya'da[1]) ek olarak, Paris ve Kalküta'da, iki tane Japonya'da, birkaç tane Amerika'da ve oldukça yakın bir zamanda Kudüs ve Güney Afrika'da birer ve İskandinavya'da iki tane olmak üzere yeni topluluklar kurulmuştur. Bu yerel topluluklar, yeknesak bir plana göre psikanaliz uygulaması eğitimi veren enstitüleri ve analistlerin ve psikanaliz eğitimi alan öğrencilerin sınırlı geliri olan hastalara bedava tedavi sunduğu ayakta tedavi kliniklerini kendi fonlarından desteklemişlerdir (ya da bunu oluşturma sürecine girmişlerdir). Uluslararası Psikanaliz Birliği üyeleri bilimsel makalelerin okunduğu ve örgütlenmenin sorunlarının belirlendiği kongrelerde her sene bir araya gelmektedir. Artık katılamadığım bu kongrelerin on üçüncüsü Luzern'de 1934'te gerçekleşti. Birliğin tüm üyelerinde ortak olan çekirdek bir ilgiden, fikirlerin birçok farklı yöne yayıldığı görülmüştür. Bazıları psikoloji bilgimizi aydınlatma ve derinleştirme üzerine eğilirken, diğerleri tıp ve psikiyatri ile temas halinde kalmanın önemi üzerinde durmuştur. Bazı analistler psikanalizin uygulanışına yoğunlaşmış, kendilerini psikanalizin üniversitelerde tanınması görevine ve tıp öğretim programına dahil edilmesine adamışlardır. Ancak bu kurumların dışında kalmaktan memnun olanlar da vardır ve psikanalizin eğitim alanında tıpta olduğu kadar önemli olduğunu savunmuşlardır. Zaman zaman analitik çalışma yapanların psikanalizin bulgularının ya da görüşlerinin bir tanesine, diğerlerini göz ardı ederek, odaklandıkları fark edilebilir. Yine de genel izlenim tatmin edicidir –ciddi bilimsel çalışma yüksek bir seviyede gerçekleştirilmektedir.

[1] [Almanca baskılarında Rusya şüphesiz kazara listeden çıkarılmıştır. Yazar İngilizce çeviride eklenmesini uygun bulmuştur.]

OTOBİYOGRAFİ

SIGMUND FREUD

Freud bu eserinde kendi yaşam öyküsünden ziyade entelektüel gelişimine odaklansa da aslında bu ikisi kesinlikle birbirinden ayrılabilir değildir. *Otobiyografi*'de kurucusu olduğu psikanalizin bir bilim olarak yerleşmesi adına yaşamı boyunca nasıl mücadele ettiğinin hikayesini anlatır. Bu uğurda yaptığı çalışmalar sebebiyle iş çevresinden ve entelektüel ortamdan maddi ve manevi tecrit edilir, bazen en yakın çalışma arkadaşları bile onu yüz üstü bırakır, ancak Freud azmi ve kendine güveni sayesinde 20. yüzyılın en etkili teorilerinden birini yaratır.

Bugün sadece psikoloji alanında değil, edebiyattan çağdaş sanata, dinler tarihinden folklora, felsefeden tıpa kadar birçok alanda etkili olan, aynı zamanda paradigmaları ve anlayışları da yerinden oynatan psikanalizin temel kavramlarının nasıl keşfedildikleri ve başlangıçlarında nasıl bir seyir izledikleri yine bu eserde bulunabilir.

ISBN : 978-605-9460-00-2

pinhanyayincilik.com
/pinhanyayincilik
/pinhankitap